

Pohjanmaan maakuntastrategia 2026–2029

Luonnos 261125

Sisällysluettelo

Yhteenveto	3
1 Johdanto.....	6
1.1 Pohjanmaan maakuntastrategia yhteisen kehittämistahdon muovaajana.....	6
1.2 Lähtökohtana kestävä kehitys.....	6
1.3 Tulevaisuus tehdään yhdessä.....	7
2 Pohjanmaa muuttuvassa maailmassa	9
3 Pohjanmaan visio ja tavoitteet	13
3.1 Yritteliäs Pohjanmaa	13
3.2 Yhteisöllinen Pohjanmaa	26
3.3 Ympäristövastuullinen Pohjanmaa	32
4 Maakuntastrategian toteuttaminen ja seuranta	37
4.1 Maakunnallinen yhteistyö.....	37
4.2 Maakuntien välinen ja kansallinen yhteistyö	37
4.3 Kansainvälinen yhteistyö.....	37
4.4 Rahoitus	38
4.5 Seuranta	38

Liite 1	Maakuntastrategian valmisteluprosessi
Liite 2	Maakuntaohjelman ympäristövaikutukset

Yhteenvedo

Yritteliäs Pohjanmaa

Tilannekuva 2025

Pohjanmaan aluetalous kuuluu monella mittarilla mitattuna Suomen kärkikaartiin. Teollisuustuotanto perustuu korkeaan teknologiaan ja osaamiseen. Viennin osuus teollisuustuotannosta on yksi maan korkeimpia.

Energiateknologiakeskittymän toimialat tuottavat noin puolet teollisuusyritysten arvonlisäyksestä ja työpaikoista, ja vastaavat valtaosasta yritysten tutkimus- ja kehittämispanostuksista.

Vihreä ja digitaalinen siirtymä ovat avaamassa Pohjanmaan yrityksille suuria mahdollisuuksia digivihreälle kasvulle ja vihreän kädenjäljen kasvattamiselle.

Monissa pk-yrityksissä on haasteita uusien teknologioiden käyttöönotossa ja niihin pohjautuvien uusien toimintamallien luomisessa. Kasvuyrityksiä syntyy verrattain vähän.

Pohjanmaan elinkeinoelämässä osaajapula on jo pitkään ollut yksi keskeisimmistä kasvun rajoitteista

Alueen saavutettavuus on kohtalaisen hyvä, mutta infrastruktuuria ei ole kehitetty samaa vauhtia elinkeinoelämän tarpeiden, alueidenkäytön muutosten ja liikenteen kasvun kanssa.

Pohjanmaan maaseutu on edelleen elinvoimainen.

Tavoitetila 2050

Markkina-alueena koko maailma - Pohjanmaalla on monipuolinen ja globaalisti kilpailukykyinen elinkeinoelämä, jossa vienti on osa dna:ta.

Innovaatioilla kohti puhtaampaa maailmaa - Pohjanmaan innovaatiojärjestelmä ja TKI-investoinnit tuottavat huippuosaamista ja ratkaisuja, jotka vähentävät päästöjä maailmalaajuisesti.

Verraton paikka yhteistyölle - Korkealaatuista koulutusta ja tutkimusta tarjoavien koulutustoimijoiden vahva verkosto luo yrityksille edellytyksiä kehittyä ja investoida.

Investointeja ja uusia asukkaita houkutteleva solmukohta - Pohjanmaa vetää puoleensa investointeja, osaavaa työvoimaa ja opiskelijoita kansallisesti ja kansainvälisesti.

Kasvua ja kilpailukykyä edistävä infrastruktuuri ja liikenne - Resilientti ja tulevaisuuskestävä liikenne-, energia-, teollisuusalue- ja digitaalinen infrastruktuuri.

Kannattava alkutuotanto huoltovarmuuden perustana - Pohjanmaalla on kannattava alkutuotanto, jossa yhdistyvät kestävyys ja innovatiivisuus ja joka takaa kansallisen huoltovarmuuden.

Paikallinen yrittäjyys kukoistaa ja uudistuu - Pohjanmaan mikro- ja pk-yritykset kukoistavat ja kehittävät paikallisia arvoketjuja uusilla kärjillä, sekä kaupunkialueilla että maaseudulla.

Painopisteet ja tavoitteet 2026–2029

Painopiste 1. Monipuolinen ja uudistuva elinkeinoelämä

- Luomme parhaat edellytykset yrittäjyydelle ja Pohjanmaan yritykset investoivat, uudistuvat ja kasvavat.
- Vahvistamme Pohjanmaan vetovoimaa investointien ja osaavan työvoiman suhteen.
- Sujuvilla yhteyksillä ja kuljetusketjuilla vahvistamme yritysten kilpailukykyä.
- Luomme edellytyksiä alkutuotannon kestäville innovaatioille.

Painopiste 2. Kohti tulevaisuuden uusia kärkiä älykkään tuotannon, dataan perustuvan innovoinnin, uusiutuvan energian ja kiertoon perustuvien järjestelmien avulla

- Parannamme pk-yritysten innovaatio- ja kilpailukykyä ja vahvistamme suurten globaalien yritysten kykyä toimia alueen ekosysteemissä.
- Monipuolistamme Pohjanmaan taloutta vihreillä investoinneilla.
- Suuntaamme alueen yritykset uusille kansainvälisille vahvuusalueille.

Yhteisöllinen Pohjanmaa

Tilannekuva 2025

Pohjanmaalla väestö voi keskimäärin hyvin, mutta hyvinvointierot ovat kasvussa. Liikaa nuoria, ulkomaalaistaustaisia, vähän koulutettuja ja täsmätökykyisiä jää yhteiskunnan ulkokehälle.

Pohjanmaalla on jo pitkään ollut yksi Suomen parhaimmista työllisyystilanteista. Esimerkiksi nuorten, ikääntyneiden, ulkomaalaistaustaisten ja täsmätökykyisten työllisyydessä on kuitenkin vielä nostamisen varaa.

Julkiseen palvelujärjestelmään kohdistuu paineita, kun palveluiden tarve kasvaa, mutta julkisen talouden tilanne heikkenee.

Luottamus demokratiaan ja julkiseen hallintoon uhkaa heikentyä ja yhteiskunnan asenneilmapiiri kiristyä, mihin Pohjanmaallakin on syytä varautua.

Järjestöjen ja yhdistysten rahoitustilanne heikkenee eikä uusia tekijöitä tahdo löytyä.

Pohjanmaan väkiluku ja työikäisen väestön määrä kasvaa jälleen ennätyksellisen maahanmuuton seurauksena.

Tavoitetila 2050

Hyvin toimeentulevat ja osaavat asukkaat – Kaikilla asukkailla on mahdollisuus hyvään toimeentuloon ja jatkuvaan osaamisensa kehittämiseen.

Sujuvat palvelut – Arjen palvelut ovat kaikkien asukkaiden helposti saavutettavissa lähi-, etä- tai verkkopalveluna.

Merkityksellinen elämä – Asukkaat kokevat elävänsä merkityksellistä elämää ja olevansa osallisia omissa yhteisöissään ja yhteiskunnassa.

Luottamus voimavarana – Asukkaat luottavat itseensä, toisiinsa ja yhteiskuntaan.

Yhdessä tekemisen meininki – Kansalaistoiminta ja muu omaehtoinen tekeminen kukoistaa ja vetää puoleensa uusia tekijöitä.

Ylpeästi moninainen – Muualta tulevat tuntevat itsensä tervetulleiksi ja kotoutuvat nopeasti.

Vahva kriisinsietokyky – Toimijoilla ja asukkailla on vahva kyky ja valmius selviytyä muuttuvista olosuhteista, häiriötilanteista ja kriiseistä.

Painopisteet ja tavoitteet 2026–2029

Painopiste 3. Moninainen yhteiskunta

- Parannamme nuorten, ikääntyneiden, ulkomaalaistaustaisten ja täsmätökykyisten työllisyyttä.
- Luomme edellytyksiä kaksisuuntaiselle kotoutumiselle.
- Ehkäisemme digitalisoitumisen aiheuttamaa syrjäytymistä.

Painopiste 4. Merkityksellinen ja turvallinen arki

- Luomme edellytyksiä kansalaistoiminnan uudistumiselle.
- Parannamme kulttuuri-, liikunta- ja luontopalvelujen saatavuutta, saavutettavuutta ja esteettömyyttä.
- Parannamme asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia.
- Vahvistamme henkistä kriisinkestävyyttä.

Ympäristövastuullinen Pohjanmaa

Tilannekuva 2025

Pohjanmaan energiantuotannossa on siirrytty enenevässä määrin uusiutuviin ja paikallisiin energianlähteisiin.

Pohjanmaan kasvihuonekaasupäästöt laskevat kansallisessa vertailussa keskimääräistä tahtia.

Suurimmat päästöt syntyvät Pohjanmaalla lämmityksestä, maataloudesta ja tieliikenteestä.

Hyvän elämän edellytykset ovat säilyneet kaikissa maakunnan osissa, sillä vetovoimaisia aluekeskuksia ympäröivät elinvoimaiset kylät ja harvaan asuttua seutua on vähän.

Pohjanmaan monimuotoinen luonto sekä arvokkaat kulttuurimaisemat ovat perusta vetovoimaiselle elinympäristölle.

Luonnon monimuotoisuuteen ja vesistöihin liittyy Pohjanmaalla merkittäviä riskejä. Merkittävä osa maakunnan pintavesistä on tavoitteista ja toimenpiteistä huolimatta edelleen tyydyttävässä, välttävässä tai huonossa tilassa.

Ilmastoriskit tai niihin varautuminen eivät vielä näy kovin systemaattisesti Pohjanmaan kuntien ja muiden toimijoiden strategioissa.

Tavoitetila 2050

Hiilinegatiivinen alue – Hiilinielujen kyky sitoa hiiltä on päästöjä suurempi.

Puhdas energia – Energiajärjestelmä perustuu puhtaaseen energiaan sekä hajautettuihin ja älykkäisiin energiaratkaisuihin.

Resilientti energiajärjestelmä – Energiamurrokseen liittyviin huoltovarmuusriskeihin on varauduttu monipuolisilla energialähteillä ja polttoaineilla, luotettavalla ja hajautetulla energian tuotannolla sekä toimintavarmolla siirto- ja jakelujärjestelmillä.

Energiatehokkuus ja kiertotalous lähtökohtana – Yhteiskunnan kaikilla sektoreilla toimitaan energiatehokkaasti ja kiertotalouden periaatteiden mukaisesti.

Kestävä alue- ja yhdyskuntarakenne – Alerakenne on monipuolinen ja yhdyskuntarakenne on kestävästi eheä.

Kestävä liikkuminen – Alue- ja yhdyskuntarakenne ja liikennejärjestelmä luo edellytykset kestäväan liikkumiseen.

Terveellinen elinympäristö – Luonto on monimuotoinen ja hyvinvoiva, viheraluerakenne on yhtenäinen ja vedet ovat puhtaat.

Ennakoivaa sopeutumista ilmastomuutokseen – Ilmastoriskeihin on valmistauduttu ja ilmastomuutokseen sopeutumiseksi on löydetty innovatiivisia ratkaisuja.

Painopisteet ja tavoitteet 2026–2029

Painopiste 5. Ennakoiva ja osallistava ote vihreään siirtymään

- Rakennamme oikeudenmukaista vihreää siirtymää.
- Ennakoimme ja pienennämme ilmastoriskejä ja niiden vaikutuksia.

Painopiste 6. Kestävä elinympäristö ja hyvinvoiva luonto

- Luomme edellytyksiä kestäväälle alue- ja yhdyskuntarakenteelle ja liikennejärjestelmälle.
- Hyödynnämme luonnonvaroja kestävästi.
- Sitoutamme eri toimijoita luonnon monimuotoisuutta ja vesien hyvää tilaa edistäviin toimenpiteisiin.

1 Johdanto

Aiomme olla jatkossakin yksi Suomen menestyneimmistä ja hyvinvoivimmista maakunnista. Maakuntastrategiassa kerromme, miten teemme tulevaisuutemme – yhdessä.

1.1 Pohjanmaan maakuntastrategia yhteisen kehittämistahdon muovaajana

Maakuntastrategiassa kuvaamme Pohjanmaan menestymisen eväät. Miten toimimme muuttuvassa maailmassa niin, että maakunnan asukkaat ja ympäristö voivat hyvin ja aluetalous kukoistaa. Jotta voimme yhdessä vaikuttaa tulevaisuuteemme, on meillä oltava yhteinen näkemys siitä, mihin olemme menossa ja mitä haluamme ja voimme tehdä maakunnan suotuisan tulevaisuuden varmistamiseksi. Yhteisen kehittämistahdon ja -näkemysten muotoutuminen on maakuntastrategian päätarkoitus.

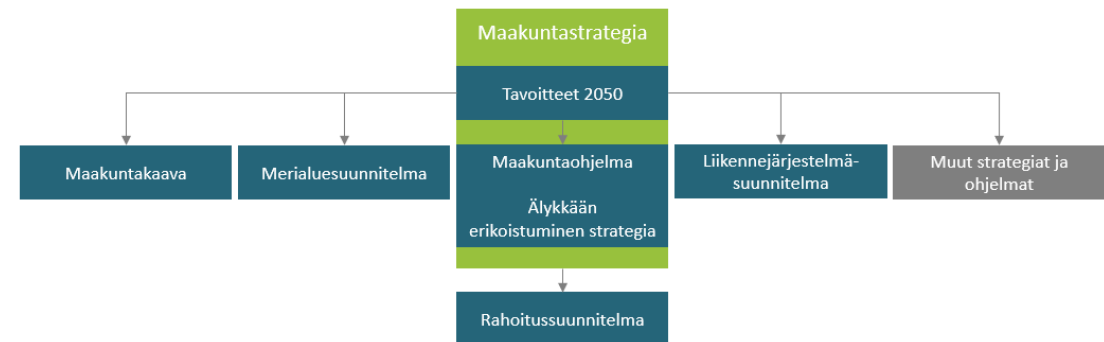
Maakuntastrategiaan sisältyy useita lakisääteisiä dokumentteja:

- Maakunnan kehittämisen pitkän aikavälin strategiset tavoitteet
- Maakuntaohjelma 2026–2029
- Älykkään erikoistumisen strategia 2026–2029 (ÄES)
- Maakuntaohjelman vaikutusten arviointi ja ympäristöselostus.

Maakunnan kehittämisen pitkän aikavälin tavoitteet ulottuvat vuoteen 2050. Tavoitteiden lähtökohtina ovat Agenda 2030 -toimenpideohjelman tavoitteet sekä Pohjanmaan toimijoiden yhdessä muodostama toivottu tulevaisuuskuva. Vuodet 2026–2029 kattavassa maakuntaohjelmassa tarkennetaan pitkän aikavälin tavoitteita ja niiden toteuttamista. Maakuntaohjelmaan integroidaan myös älykkään erikoistumisen strategia, joka keskittyy erityisesti kasvua ja innovaatioita edistäviin tavoitteisiin. Lisäksi maakuntastrategiaan sisältyy lakisääteinen maakuntaohjelman vaikutusten arviointi ja ympäristöselostus (liite 2).

Maakuntastrategialla on tiivis kytkös useimpiin maakunnallisiin kehittämisasiakirjoihin (kuva 1). Maakuntastrategiassa asetetut pitkän aikavälin

tavoitteet ohjaavat maakuntakaavan ja muiden strategioiden ja ohjelmien laadintaa. Toisaalta maakuntastrategian varsin yleisluontoista tavoitteistoa tarkennetaan useissa muissa asiakirjoissa.

Kuva 1 Maakunnan lakisääteinen suunnittelujärjestelmä

Koska maakunnan kehittäminen on kaikkien yhteinen asia, maakuntastrategia valmistellaan aina yhdessä. Tälläkin kertaa valmisteluun osallistui laaja joukko Pohjanmaan kuntia, valtion viranomaisia ja aluekehittämistoimijoita sekä yrityksiä, järjestöjä, yhdistyksiä ja asukkaita. Lisätietoa valmisteluprosessista on liitteessä 1.

1.2 Lähtökohtana kestävä kehitys

Alueiden kehittämisen yleiset tavoitteet perustuvat lakiin alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (756/2021). Lain mukaan alueiden kehittäminen on valtion, maakuntien liittojen, kuntien ja muiden

toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa hallinnonalojen välistä yhteistyötä ja monitasoista toimintaa, joka perustuu kansallisiin ja alueiden erilaisiin vahvuuksiin ja tarpeisiin. Alueiden kehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kestävä kehitystä, kasvua ja kilpailukykyä, asukkaiden hyvinvointia ja elinympäristön laatua. Lain mukaan alueiden kehittämisellä

- 1) vahvistetaan kasvua tukevaa elinkeino- ja innovaatorakennetta, alueiden älykästä erikoistumista ja taloudellista tasapainoa, kestävää alue- ja yhdyskuntarakennetta sekä saavutettavuutta
- 2) tuetaan asukkaiden työllisyyttä, osaamista, yhtäläisiä mahdollisuuksia ja sosiaalista osallisuutta sekä maahanmuuttajien kotoutumista
- 3) parannetaan elinympäristön laatua sekä hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista
- 4) vähennetään alueiden välisiä ja sisäisiä kehityseroja
- 5) parannetaan alueiden omia vahvuuksia ja erikoistumista sekä edistetään niiden kulttuuria.

Lisäksi maakuntastrategiassa huomioidaan valtioneuvoston aluekehittämispäätös, jonka mukaan aluekehittämisen painopisteitä kaudella 2024–2027 ovat

- kestävä elinvoima ja investoinnit
- hyvinvoiva väestö ja yhteisöt
- vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto.

Alueidenkäyttölain (132/1999) mukaan maakunnan suunnittelussa on otettava huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja sovitettava ne yhteen alueiden käyttöön liittyvien maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa. Valtakunnalliset tavoitteet jakautuvat viiteen kokonaisuuteen:

- 1) Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen
- 2) Tehokas liikennejärjestelmä
- 3) Terveellinen ja turvallinen elinympäristö
- 4) Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat
- 5) Uusiutumiskykyinen energiahuolto.

Pohjanmaan maakuntastrategian lähtökohtana on luoda perusta ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestäväälle Pohjanmaalle. Pohjanmaan

kehittämisen pitkän aikavälin tavoitteiden taustalla on kestävä kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelma, joka sisältää 17 tavoitetta (kuva 2).

Kuva 2 Kestävän kehityksen tavoitteet Agenda 2030 -toimintaohjelmassa

1.3 Tulevaisuus tehdään yhdessä

Jotta voimme menestyä muuttuvassa maailmassa, meidän tulee seurata ja analysoida jatkuvasti erilaisia kehityskulkuja, trendejä ja heikkoja signaaleja. Jotta voimme vaikuttaa tulevaisuuteemme, meillä on oltava selkeä näkemys myös siitä, millaista maakuntaa haluamme rakentaa.

Maakuntastrategian pohjaksi teimme alueen toimijoiden kanssa varsin laajaa tulevaisuustyötä, jonka aikana tunnistimme ja luokittelimme erilaisia muutosilmiöitä ja -trendejä ja rakensimme maakunnan toivottua tulevaisuuskuvaa. Pohjanmaan kehittämisen kannalta tärkeimmiksi muutosilmiöiksi tunnistimme seuraavat:

- Poliittiset muutosilmiöt: Venäjän kehitys, EU:n yhtenäisyys ja toimijuus, demokratian haasteet

- Taloudelliset muutosilmiöt: hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus, globaalin talouden kehitys, kiertotalous ja kulutuskulttuurin muutokset
- Yhteiskunnalliset muutosilmiöt: eriarvoistuminen ja polarisaatio, globaalit muuttoliikkeet lisääntyvät, epätasainen demografinen kehitys
- Teknologiset muutosilmiöt: kyberturvallisuus ja hybridivaikuttaminen, datatalous kasvaa, terveysteknologian merkitys kasvaa
- Ympäristölliset muutosilmiöt: ilmaston lämpeneminen, resurssien ylikulutus, luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen
- Lainsäädännölliset muutosilmiöt: kansainvälinen oikeusvaltiokehitys ja autoritarismin nousu, EU:n lainsäädännön vaikutukset, tekoälyyn liittyvät eettiset ja lainsäädännölliset kysymykset.

Maakuntastrategiassa kuvaamme, kuinka nämä muutosilmiöt vaikuttavat Pohjanmaan kehitykseen sekä millaisin tavoittein pyrimme muutosilmiöiden vaikutuksiin vastaamaan.

Tulevaisuustyön tulokset sekä ajankohtainen alueen kehityksen tilannekuva löytyvät Pohjanmaan Kompassi -sivustolta www.pohjanmaankompassi.fi.

2 Pohjanmaa muuttuvassa maailmassa

Olemme keskellä ilmastonmuutoksen, kilpailukyvyn, geopolitiikan ja turvallisuuskysymysten aiheuttamaa murrosta, joka jatkuu tulevana vuosikymmeninä. Tässä tilanteessa meidän on yhdessä hahmotettava, miten muutos vaikuttaa yhteiskuntaamme ja elinkeinoelämäämme ja mihin meidän on keskityttävä, jotta voimme hyödyntää muutoksen tuomia Pohjanmaan elinvoimaa parantavia mahdollisuuksia.

Pohjanmaan menestystekijöihin on aina kuulunut monipuolinen elinkeinoelämä ja yrittäjyyden perinne. Uudet kasvualat syntyvät monesti olemassa olevan toiminnan pohjalta ja erityisesti toimialojen rajapinnoilta. Yrittäjämäinen asenne vahvistaa uusien alojen muodostumista ja siten aluetalouden muutosjoustavuutta.

Vihreän kasvun strategian avulla EU pyrkii tekemään Euroopasta ensimmäisen hiilineutraalin maanosan vuoteen 2050 mennessä. Kattava kokonaisuus sisältää maatalouden, energia-asiat, liikenteen, rahoitusasiat, teollisuuden sekä EU:n ulkosuhteet.

Maailma on siirtymässä kiihtyvällä tahdilla uusiutuviin energialähteisiin. Murros tarkoittaa sekä teknologisia ratkaisuja ja päästötavoitteita että hyväksynnän luomista ja eri arvojen ja näkökulmien painoarvon punnitsemista. Energiasiirtymää ajavat sekä ilmasto- että markkinanäkökulmat. Markkinoiden lähtökohtana on kilpailukyky, joka edellyttää riittävän halpaa energiaa, jonka saatavuus on varmistettu ja joka on omassa hallinnassa. Investoinnit vihreään siirtymään ja uusiutuvaan energiaan tarjoavat pitkällä aikavälillä taloudellisia ja ympäristöön liittyviä etuja, mikä vahvistaa Pohjanmaan asemaa globaaleilla markkinoilla.

Ympäristö ja luonto ovat haavoittuvassa tilassa. Pitkään jatkuneiden ongelmien, kuten luonnonympäristöjen kestäättömän käytön, ravinnekuormituksen, ilmastonmuutoksen, ilmansaasteiden, vaarallisten aineiden ja jätteiden lisäksi kohtaamme myös uusia haasteita, kuten kemikalisoituminen ja ympäristöperäiset terveysriskit. Meri on yksi herkistä ekosysteemeistä, joihin sekä lämpeneminen että happamoituminen vaikuttavat. Biologista monimuotoisuutta koskevat huolet näkyvät sekä yhdyskuntasuunnittelussa että investointipäätöksissä.

Digitalisoituminen näkyy voimakkaasti yksilöille, yhteiskunnalle ja yrityksille suunnattujen uusien tuotteiden ja palvelujen kehittämisessä. Tiedon saatavuus sekä tiedon turvallinen hallinta ja käyttö on yhä tärkeämpää. Tekoälyyn perustuvat ratkaisut yhdistettynä olemassa olevaan tietoon tarjoavat uusia mahdollisuuksia. Tekoäly kehittyy nopeasti yksittäisten ongelmien ratkaisemisesta yhä monimutkaisempien strategisten ongelmien ratkaisemiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että tekoälyratkaisuja käytetään elinkeinoelämän lisäksi yhä enemmän kaupungeissa ja kunnissa johtamisen ja hallinnon tukena. Kun ratkaisut ovat yhä enemmän paikkariippumattomia eivätkä maantieteelliset rajat rajoita niitä, on tärkeää turvata oma data ja lisäarvoa luova osaaminen.

Geopoliittiset muutokset ovat johtaneet maailmankaupassa blokkipolitiikan renessanssiin, jota Nato-jäsenyys Suomen osalta vahvistaa. Euroopan unionin sisämarkkinoiden ja pohjoismaisten markkinoiden merkitys tulee todennäköisesti kasvamaan erityisesti pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. Sotilaalliset uhat ovat lisääntyneet, mikä edellyttää yhteiskunnalta suurempaa resilienssiä. Samalla avautuu uusia mahdollisuuksia ja tarpeita innovaatioiden, rajat ylittävien ja Suomen sisäisten liikenneväylien sekä resilientin infrastruktuurin kehittämisessä. Länsirannikolla sijaitseva Pohjanmaa on Ruotsin läheisyydellään ja ainutlaatuisilla rannikkovesillään linkki muun maailman ja Suomen välillä.

Väestön ja yritystoiminnan maantieteellinen keskittyminen on jatkunut vuosikymmeniä, ja se perustuu pääasiassa työelämän ja yritysten toimintamallien muutoksiin. Suomen ja Pohjanmaan väestönkasvun ennakoidaan vuoteen 2050 asti olevan riippuvainen maahanmuutosta, koska syntyvyys on alhainen ja väestö ikääntyy. Mikäli työikäinen väestö vähenee, talouskasvun mahdollisuudet heikkenevät, ellei teknologinen kehitys muuta merkittävästi työvoiman tarvetta ja

työn tuottavuutta. Ikääntyneiden suuri määrä aiheuttaa nousupaineita muun muassa sosiaali-, terveys-, hoito- ja eläkemenoihin. Samalla sosiaali- ja terveystalouden uudistaminen vaikuttaa palvelujen järjestämiseen sekä fyysisinä palveluina että digitaalisina etäpalveluina. Toisaalta suomalaiset ovat kuitenkin entistä terveempiä ja koulutetumpia. Aiempiä sukupolvia koulutetumpien ikääntyvien korkeampi työllisyysaste voi pienentää kestävyysvajetta.

Missiolähtöinen maakuntastrategia

Pohjanmaan maakunta on keskellä murrosta ja siirtymää, jonka ilmasto-, kilpailukyky-, geopoliittiset ja turvallisuuskysymykset aiheuttavat tulevina vuosikymmeninä. Näin ollen yksi maakuntastrategian valmistelun keskeisistä kysymyksistä on ollut, miten muutos vaikuttaa yhteiskuntaamme ja yritystoimintaamme ja mihin meidän on keskityttävä luodaksemme muutoksesta mahdollisuuksia vuoteen 2050 mennessä.

Edessämme olevat muutokset ovat monimutkaisia ja toisiinsa kytkeytyneitä, ja ne edellyttävät koko liikkuvuutta, elintarvikkeita ja energiaa tuottavien järjestelmien radikaalia uudistamista. Muutokset vaativat sosio-tekniä lähestymistapaa, jossa teknologinen, taloudellinen ja yhteiskunnallinen näkökulma yhdistyvät. Tämä puolestaan edellyttää transformaatiolähtöistä kehittämistyötä ja selkeää suuntaa siitä, mihin haluamme viedä Pohjanmaata, sekä uusia tapoja tehdä yhteistyötä eri toimijoiden, sektoreiden ja politiikan alojen välillä muutosten aikaansaamiseksi.

Maakuntastrategian perustana on siksi muutoslähtöinen, transformatiivinen kehittämisprosessi, joka tarttuu Pohjanmaan keskeisiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin (kuva 3). Tavoitteisiin tähtäävän työn organisointi on keskeinen osa maakuntastrategian toteuttamista. Organisointi perustuu yhteistyöhön, jossa eri organisaatiot, yritykset ja kunnat toimivat järjestelmällisesti yhdessä tunnistaakseen tarvittavia toimenpiteitä ja viedäkseen niitä kohti toteutusta.

Maakuntastrategia perustuu yhteisesti muotoiltuun tulevaisuushaasteeseen: vuoteen 2050 mennessä Pohjanmaan tulee saavuttaa oikeudenmukainen ja kestävä kasvu, joka vastaa väestökehityksen ja tuottavuuden haasteisiin sekä varmistaa yhteiskunnallisen hyvinvoinnin, ekologisen kestävyys ja alueellisen turvallisuuden. Haasteeseen vastaaminen edellyttää **resilientin ja hyvinvoivan**

maakunnan rakentamista vahvan yrittäjyyden, yhteisöllisyyden ja kestävä kehityksen johtajuuden pohjalta. Maakuntastrategian kolme strategista siirtymäpolkua – yritteliäs Pohjanmaa, yhteisöllinen Pohjanmaa ja ympäristövastuullinen Pohjanmaa – mobilisoivat resursseja ja toimijoita kohti tulevaisuushaastetta. Tutkimus- ja tietoperusteinen kehittäminen, yhteistyö ja uuden osaamisen rakentaminen ovat edellytyksiä kaikille kolmelle siirtymäpolulle. Siirtymäpolkujen toteutus perustuu eri sektoreiden, teemojen ja toimijoiden väliseen mobilisointiin ja organisoituun yhteistyöhön.

Yritteliäs Pohjanmaa: Siirtymäpolku

Pohjanmaan yritystoiminnan edellytysten kehittäminen edellyttää vahvistettua yrittäjyyden löytämisprosessia (EDP), jossa heikkoja signaaleja koulutuksen, työvoiman, innovaatioiden ja investointien tarpeista voidaan yhdistää välineisiin ja toimijoihin, jotka tukevat yhteisiä painopisteitä ja toimia, hyödyntäen globaalia siirtymää kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa. EDP on avoin prosessi, jossa yritykset, tutkijat, julkiset toimijat ja kansalaisyhteiskunta yhdessä tunnistavat vahvuusalueita, kasvumahdollisuuksia ja yhteisiä panostuksia. Tavoitteena on kohdistaa alueen resurssit sinne, missä potentiaali on suurin, ja rakentaa elävä toimenpideportfolio (projektit, testialustat, investoinnit).

Strateginen suunta

Tulevaisuuden haaste

Vuoteen 2050 mennessä saavuttaa oikeudenmukainen ja kestävä kasvu, joka vastaa väestörakenteeseen ja tuottavuuteen liittyviin haasteisiin sekä takaa sosiaalisen hyvinvoinnin, ekologisen kestävyys ja alueellisen turvallisuuden

Missiopohjainen tehtävä

Rakennamme kestävä ja hyvinvoivaa maakuntaa Pohjanmaan vahvan yrittäjyyden, yhteisöllisyyden ja kestävän kehityksen johtajuuden pohjalta.

Siirtymäpolut

Yritteliäs Pohjanmaa:
Uudet kärjet maailman johtavassa innovaatioekosysteemissä

Yhteisöllinen Pohjanmaa:
Elinvoimaa moninaisuudesta, luottamuksesta ja avoimesta yhteisöllisyydestä

Ympäristötietoinen Pohjanmaa:
Ilmastoviisas luonnon monimuotoisuutta vaaliva alue

Toteutus ja seuranta

Evidenssipohjainen kehittäminen sekä vahva tutkimus- ja kehittämistoiminta

Uudet verkostot, yhteistyömallit ja -tavat

Koulutus, uusi osaaminen ja ammattitaitoinen työvoima

Horisontaaliset mahdollistajat

Poikkisektoraalisen yhteistyön mobilisointi

Aloitettujen toimenpiteiden ja hankkeiden portfolio, linjassa painopistealueiden kanssa 2026–2029

Kuva 3 Missiolähtöinen maakuntastrategia

Yhteisöllinen Pohjanmaa: Siirtymäpolku

Jotta Pohjanmaa olisi kasvava maakunta, uusien asukkaiden tulee voida nopeasti tuntea itsensä osaksi yhteiskuntaa, ja kaikilla asukkailla on oltava mahdollisuus työllistyä, saada palveluja ja viettää mielekästä vapaa-aikaa. Tarvitaan avointa vuoropuhelua, jossa heikkoja signaaleja Pohjanmaan vetovoimasta sekä asukkaiden hyvinvoinnista ja resilienssistä yhdistetään välineisiin ja toimijoihin yhteisten painopisteiden ja toimien määrittämiseksi. Kuntien, hyvinvointialueen ja valtion viranomaisten on yhdessä kolmannen sektorin kanssa etsittävä toimivia ratkaisuja.

Ympäristövastuullinen Pohjanmaa: Siirtymäpolku

Jotta Pohjanmaa voisi hyödyntää vihreiden investointien potentiaalinsa ja samalla vaalia ympäristöä ja luonnon monimuotoisuutta, on ymmärrettävä, miten eri päätökset vaikuttavat ympäristömuutokseen ja yksilöihin. Tarvitaan avointa dialogia, jossa heikkoja signaaleja investointien ja maankäytön tarpeista punnitaan suhteessa ympäristöön ja asukkaiden etuihin yhteisten painopisteiden ja toimien määrittämiseksi.

3 Pohjanmaan visio ja tavoitteet

Tässä luvussa kuvaamme, millaista Pohjanmaata haluamme yhdessä rakentaa ja millaisin tavoittein ja toimenpitein aiomme vastata edellisessä luvussa kuvattuihin muutoshaasteisiin. Olemme jakaneet aluekehittämisen pitkän aikavälin tavoitetilan ja painopisteet 2026–2029 kolmeen teemaan, joita ovat Yritteliäs Pohjanmaa, Yhteisöllinen Pohjanmaa ja Ympäristövastuullinen Pohjanmaa.

3.1 Yritteliäs Pohjanmaa

Yritteliäs Pohjanmaa on

- innovatiivinen ja aikaansaava
- kansainvälinen
- saavutettava.

Mikä muutos tarvitaan?

Osaajapulan ratkaiseminen

Pohjanmaan väestö on viime vuosina ollut jälleen kasvussa voimakkaan maahanmuuton seurauksena. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Pohjanmaan väkiluku kasvaisi vuoteen 2045 mennessä noin 8 200 hengellä ja työikäisen väestön määrä noin 6 600 hengellä. **Väestönkasvun toteutuminen edellyttää kuitenkin voimakasta maahanmuuttoa alueelle.** Jos maahanmuutto hidastuu viime vuosien tasosta, vähenee työikäisen väestön määrä selvästi.

Työpaikkojen määrä on kasvanut Pohjanmaalla voimakkaasti vuodesta 2016 lähtien, vaikka työikäisen väestön määrä laski vuoteen 2020 saakka. Pohjanmaalla onkin jo pitkään ollut yksi Suomen parhaimmista työllisyystilanteista. Vuonna 2024 Pohjanmaan työllisyysaste oli 78,3 %, kun työllisyysaste koko maassa oli 72,1. Heikosta suhdanteesta huolimatta monessa alueen kunnassa vallitsee edelleen käytännössä täystyöllisyys. Osaajapula onkin ollut jo pitkään yksi Pohjanmaan elinkeinoelämän keskeisistä pullonkauloista.

Lähivuosina työvoiman kysynnän odotetaan kasvavan merkittävästi alueelle kohdistuvien suurinvestointien sekä olemassa olevien yritysten investointien seurauksena. Investointien kerrannaisvaikutusten seurauksena työvoimatarpeet kasvavat tulevaisuudessa teollisuuden lisäksi laajasti myös muilla aloilla, kuten palvelu- ja rakennusalailla. Työvoimatarpeisiin vastaaminen edellyttää **uuden työvoiman houkuttelua kotimaasta, työperusteisen maahanmuuton selvää kasvua, työllistymisen edistämistä erityisesti nuorten, ikääntyneiden ja ulkomaalaistaustaisten ryhmissä sekä työvoiman liikkuvuuden ja etätyön edellytysten parantamista.**

Tekoällyn ja edistyneen digitalisaation lisääntyvä hyödyntäminen

Elämme kasvavassa tietotaloudessa, jossa datan ja tiedonjaon merkitys korostuu. Tämän kehityksen myötä myös tekoällyn rooli kasvaa. Myös avaruus- ja satelliittidatan merkitys kasvaa uusissa liiketoiminta- ja kehitysmahdollisuuksissa esimerkiksi turvallisuuden, energian, maatalouden ja logistiikan aloilla.

Tekoällyn hyödyntäminen voidaan nykyään nähdä kilpailuetuna, mutta tulevaisuuden tietotaloudessa siitä tulee perusedellytys. Digitaalinen murros on muutakin kuin uutta teknologiaa – se vaatii uudenlaista ajattelua arvonaluonnista. Digitalisaatio mahdollistaa uusia palveluja ja vahvistaa teollisuuden palveluliiketoimintaa. Datan tehokas käyttö tutkimuksessa, kehittämisessä ja innovoinnissa sekä uusien ratkaisujen skaalautuvuuteen liittyvä osaaminen ovat keskeisiä osia tietopohjaisessa arvonaluonnissa sekä yritysten kilpailukykyyn ja kasvun edistämisessä.

Pohjanmaan elinkeinorakenteen näkökulmasta tekoäly ja digitaaliset ratkaisut ovat erityisen tärkeitä teollisissa prosesseissa. Edistyneet digiratkaisut ovat keskeinen työkalu teollisuuden tuottavuuden nostamiseen. Digitalisaatio on myös vihreän siirtymän edellytys tehokkaamman tuotannon, resurssitehokkuuden ja kiertotalousratkaisujen kautta. Data ja digitalisaatio ovat ratkaisevia myös tulevaisuuden liikkumisessa: älykkäät liikenneratkaisut tarjoavat mahdollisuuksia kehittää liikkuvuutta ja vahvistaa yritysten kilpailukykyä samalla ilmastotavoitteet huomioiden.

Dataan pohjautuvan kehityksen vauhdittaminen Pohjanmaalla edellyttää investointeja laadukkaaseen dataan, tietoturvaan, avoimiin alustoihin, tekoälyosaamiseen, koulutukseen sekä syvenevään tutkimuksen, koulutuksen ja elinkeinoelämän yhteistyöhön. Lisäksi on pyrittävä vähentämään digitaalista eriytymistä erityisesti mikro- ja pk-yrityksissä sekä vahvistamaan alueellista infrastruktuuria testauksen ja skaalauksen mahdollistamiseksi. Jotta Pohjanmaa houkuttelisi osaajia, yhteistyökumppaneita ja investointeja tekoälyn saralla, alueen profiilia johtavana vihreän siirtymän ja kestäväen teollisuuden digiratkaisujen osaajana tulee vahvistaa.

Puhdas siirtymä ja kestävä teollisuus

EU:n tavoitteena on olla ilmastoneutraali vuoteen 2050 mennessä. Tämän tavoitteen vuoksi energiantensiivinen teollisuus hakeutuu uusiin paikkoihin. Painopiste on vihreässä uudelleenteollistamisessa, jonka tavoitteena on uudistaa teollisuutta ja lisätä sen elinvoimaa samalla kestävyyttä ja ympäristövastuuta korostaen. EU pyrkii myös vuoteen 2030 mennessä saavuttamaan 40 % valmistuskapasiteetin keskeisessä nettonollateknologiassa.

Ilmastoneutraaliuteen siirtyvä talous luo uusia edellytyksiä alueelliselle kasvulle. Alueiden kilpailuetu perustuu yhä enemmän päästöttömään sähköön, uusiutuvan energian ratkaisuihin sekä ennakoitavaan energia- ja teollisuuspolitiikkaan. Alueet,

jotka kehittävät teknologioita muiden päästövähennysten tueksi, kasvavat todennäköisesti nopeammin.

Uusiutuvan energian tuotanto yhdessä maailman johtavan energiateknologian tutkimus- ja kehitystoiminnan kanssa antaa alueelle vahvan kilpailuedun ilmastoneutraalissa taloudessa. Monipuolinen ja kilpailukykyinen elinkeinoelämä rakentuu vihreän teollisuuden¹, energiateknologiayritysten viennin sekä pk-yritysten kestävään kehitykseen ja innovaatioihin liittyvien panostusten ympärille.

Teollisuuden sijoittumisen vaikutukset näkyvät Pohjanmaalla jo nyt. Sekä alueella jo toimivat yritykset että uudet toimijat suunnittelevat investointeja muun muassa akku-, vety- ja tuulivoimateollisuuteen. Uudet toimijat luovat työpaikkoja ja lisäarvoa muutenkin kuin vain toimipaikkatasolla. Eri alojen ympärille syntyy uusia toimitusketjuja, ja uudet toimittajat voivat sijoittua alueelle. Lisäksi uudet toimijat voivat synnyttää niin sanottuja klusterivaikutuksia eli taloudellista hyötyä, jota saadaan lähekkäin sijaitsevista yrityksistä, joiden toiminnot tukevat toisiaan.

Toimenpiteet, joilla edistetään vihreän teollisuuden sijoittumista Pohjanmaalle, ovat avainasemassa. Samoin tarvitaan toimia, jotka tukevat alueen yritysten ja ekosysteemien sijoittumista ja integroitumista uusiin arvoketjuihin ja varmistavat taloudellisen hyödyn edistämällä tiedon leviämistä, tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisääntymistä sekä teollisen symbioosin mahdollisuuksia. On tärkeää, että vihreän teollisuuden ympärille muodostuu useita vahvoja ekosysteemejä.

Maakunnassa toimii Suomen suurin energiateknologiaklusteri, joka keskittyy älykkäiden sähköverkkojen, meriteknologian, joustavien energiantuotantoratkaisujen, energiatehokkuuden ja digitalisaation globaaliin vientiin. Niistä nettonollateknologioista, jotka on otettava käyttöön maailmanlaajuisesti vuoteen 2050 mennessä, jotta ilmastoneutraaliustavoite saavutetaan, vain noin 10 % on toteutunut. Koska EU panostaa tuotantokapasiteetin lisäämiseen strategisen nettonollateknologian alalla, tämä avaa merkittäviä

¹ Vihreällä teollisuudella tarkoitetaan aloja, jotka ovat tai joiden odotetaan olevan tärkeitä vihreän siirtymän kannalta. Näihin aloihin kuuluvat teollisuus, uuden vihreän energian tuotanto, tieto- ja viestintätekniikka ja ohjelmistot.

kasvumahdollisuuksia klusterissa ja sen ympäristössä. **Kilpailukyvyyn säilyttäminen edellyttää lisää panostuksia huippuosaamiseen ja innovaatiojärjestelmän uudistumiskykyyn.**

Energiasiirtymä tarkoittaa järjestelmätason muutosta sähkön tuotannossa, jakelussa ja varastoinnissa digitaalisilla ratkaisuilla tuettuna. Tämä luo maailmanlaajuisen tarpeen kokonaisjärjestelmien toimituksille, kuten sektori-integraation ratkaisuille. Alueellisella tasolla tarvitaan yhä enemmän toimintamalleja, jotka perustuvat sekä yritysten väliseen yhteistyöhön että julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksiin. **Se luo myös tarpeen järjestelmätason tutkimus- ja kehitystoiminnalle, jotta voidaan kehittää kokonaisvaltaisia ratkaisuja.**

Ilmastoneutraaliuteen siirryttäessä vastuullisuuden ja kiertotalouden merkitys kasvaa. Yritysten on etsittävä uusia keinoja maksimoida myönteiset vaikutukset (kädenjälki) ja minimoida kielteiset vaikutukset (jalanjälki). Uusi sääntely edellyttää, että yritysten on tunnistettava merkittävimmät tekijät, joihin on mahdollista vaikuttaa. **Siksi on olennaista vahvistaa mikro- ja pk-yritysten investointeja kestävyteen, resurssitehokkuuteen ja innovointiin, jotka mahdollistavat ilmastoneutraaliuden ja kilpailukyvyyn vahvistamisen.**

Strateginen autonomia, resilienssi ja turvallisuus

Poliittinen suunta korostaa yhä enemmän avointa strategista riippumattomuutta (*open strategic autonomy*) ja teknologista suvereniteettia. Avoin strateginen riippumattomuus tarkoittaa EU:n kykyä toimia itsenäisesti useilla strategisilla politiikan aloilla, kuten energia-, terveys-, puolustus- ja digipolitiikassa. Tämä poliittinen kehitys merkitsee uutta pitkäjänteistä suuntaa innovaatio- ja teollisuuspolitiikassa. Kaikkea EU-politiikkaa, tutkimukseen ja innovointiin tehtävistä investoinneista infrastruktuurin kehittämiseen, tarkastellaan jatkossa entistä enemmän turvallisuusnäkökulmasta, jotta EU olisi resiliентimpi, omavaraisempi ja strategisesti autonomisempi.

Pohjanmaan aluetalouden yleinen sopeutumiskyky on hyvä. Avaintekijöitä siinä ovat monipuolisuus ja joustavuus. Monipuolinen elinkeinorakenne suojaa taloutta parantamalla sen kykyä kestää äkillisiä rakennemuutoksia ja palautua niistä

nopeasti. Joustavuudella tarkoitetaan yritysten kykyä suunnata toimintaansa uudelleen tarpeen mukaan.

Geopoliittiset jännitteet, muuttuva turvallisuusympäristö ja lisääntyvä turvattomuus korostavat entisestään monipuolisen ja turvallisen energiajärjestelmän ja elintarvikehuollon merkitystä, jotka molemmat ovat Pohjanmaan vahvuuksia. Samaan aikaan on kuitenkin olemassa merkittävä riski siitä, että globaalit jännitteet heikentävät viennistä riippuvaista talouskasvua Pohjanmaalla lisääntyvien arvoketjujen häiriöiden, epävakaa kauppapolitiikan ja suurvaltojen välisiin kauppasuhteisiin liittyvien rajoitteiden kautta.

Geopolitiikka kytkeytyy entistä tiiviimmin aluekehittämiseen ja innovaatiotoimintaan. Rahoituksen, omistajuuden ja arvoketjujen riippuvuussuhteiden tunnistaminen ja huomioiminen on entistä tärkeämpää. On myös syytä kiinnittää enemmän huomiota aluetalouden resilienssin ja varautumisen vahvistamiseen, jotta Pohjanmaa selviytyisi jatkossakin mahdollisimman hyvin erilaisista muutoksista sekä kriisi- ja häiriötilanteista. Pohjanmaan yrityksille resilienssin vahvistaminen tarkoittaa muun muassa **suurempaa painotusta riskienhallintaan, varautumissuunnitteluun, toimitusketjujen hallintaan, kyberturvallisuuteen ja energian toimitusvarmuuteen sekä innovaatioihin ja uuden teknologian hyödyntämiseen.**

Kasvaneen turvallisuus- ja kriisivalmiuden rinnalla säilyvät edelleen globaalit muutosilmiöt, kuten päästövähennysten tarve sekä kasvavat vaatimukset energia- ja kustannustehokkuudelle. Alueellisten vahvuusalueiden, toimialojen ja sellaisten innovaatiopanostusten tunnistaminen, joissa yhdistyvät kilpailukyky, turvallisuus ja kestävyys, on erityisen tehokasta. Energiajärjestelmän kasvavat resilienssi- ja omavaraisuusvaatimukset, hajautetut ja paikalliset energiajärjestelmät, joustoratkaisut sekä strateginen nettonollateknologia, kuten vedyntuotanto ja akkuteollisuus, muodostavat uusia mahdollisuuksia Pohjanmaalle. Esimerkiksi resurssi- ja energiatehokkuuteen liittyvät innovaatiot, jotka vähentävät riippuvuutta ulkomaisista toimittajista, ovat yhä tärkeämpiä. Myös kiertotalous ja biotalous tarjoavat uusia innovatiivisen toiminnan alueita kestävyiden, turvallisuuden ja puolustuksen rajapinnassa.

Uusi geopoliittinen todellisuus edellyttää panostuksia uuteen osaamiseen, teknologiseen kehitykseen ja innovaatioihin sekä tiiviimpää yhteistyötä yritysten ja yhteenliittymien välillä siten, että niihin kytkeytyy myös julkinen tutkimus ja kehittäminen osana innovaatioekosysteemiä. Tutkimus- ja kehittämispanostusten lisääminen kaksikäyttöratkaisuihin, joita voidaan hyödyntää sekä kestävyuden että turvallisuuden edistämiseen ja sekä siviilikäytössä että sotilaallisiin tarkoituksiin, on tärkeää alueen valmistavan teollisuuden kilpailukyvyyn ja kasvun vahvistamiseksi.

Tuottavuuden ja kilpailukyvyyn parantaminen

Tuottavuuden kasvu on kestävä tulokehityksen tärkein voimanlähde, ja sillä on merkittäviä vaikutuksia hyvinvointiin. EU:n uusi pitkän aikavälin strategia, *kilpailukykykompassi*, nostaa tuottavuuden unionin vaurauden, innovaatioiden, vihreän siirtymän ja taloudellisen turvallisuuden peruspilariksi. Tämän seurauksena esitetään lisääntyviä investointeja tutkimukseen ja innovaatioihin, tehokkaampaa ohjausta EU-tasolla sekä vahvistettuja yhteismarkkinoita ja kauppapolitiikkaa.

Koko maan keskiarvoon verrattuna Pohjanmaalla tuotanto painottuu erityisesti teollisuuteen ja alkutuotantoon. Maakuntien välisessä vertailussa teollisuuden osuus arvonlisäyksestä on selvästi suurin Pohjanmaalla, kun taas yksityisten palvelujen osuus on pienin. Siitä huolimatta, että teollisuuden jalostusarvo asukasta kohden on Suomen korkein, teollisuuden tuottavuus jää Pohjanmaalla alle maan keskiarvon.

Riittämätön automaatio, korkeat panoskustannukset (esimerkiksi raaka-aineet), tehoton logistiikka ja riippuvuus tuontikomponenteista voivat johtaa alhaisempaan tuottavuuteen, vaikka jalostusarvo olisikin korkea. Korkea jalostusarvo yhdistettynä matalaan tuottavuuteen voi selittyä myös suurella määrällä yrityksiä – sekä alihankkijoita että suurempia toimijoita – joiden tuotanto on erikoistunutta ja pienivolyymista ja keskittyy asiakaskohtaisesti räätälöityihin, monimutkaisiin tai korkean teknologian tuotteisiin. Myös tilanne, jossa merkittävä osa tutkimus- ja kehittämisresursseista kohdistuu kehittämistoimintaan tuotannon sijaan, voi nostaa jalostusarvoa mutta laskea lyhyen aikavälin tuottavuutta. Matalamman tuottavuuden voidaan siten nähdä liittyvän Pohjanmaan elinkeinorakenteeseen, jolle on ominaista matalat volyymit ja korkea kompleksisuus.

Aineellisten ja aineettomien investointien yhteisvaikutus on tuottavuuden kasvun kannalta keskeinen. Yritysten investoinnit aineettomiin hyödykkeisiin, kuten patentteihin, suunnitteluun ja teknologiseen kehitykseen, koulutukseen ja täydennyskoulutukseen, ohjelmistoihin ja digitaalisiin järjestelmiin sekä sisäisiin prosesseihin ja johtamiseen, ovat erityisen tärkeitä innovaatioiden ja kilpailukyvyyn mahdollistajia. Korkean jalostusarvon ylläpitäminen pitkällä aikavälillä edellyttää riittäviä ja laaja-alaisia panostuksia uuteen osaamiseen, toiminnan kehittämiseen sekä tutkimus- ja kehittämistoimintaan. **Pohjanmaan tuottavuuden kasvattaminen edellyttää monipuolista ja osaavaa työvoimaa, joka vahvistaa yritysten kykyä ottaa käyttöön uutta teknologiaa. Tarvitaan alueellisia aineettoman kasvun ekosysteemejä, joissa yritykset, korkeakoulut ja julkiset toimijat kehittävät osaamista ja innovaatioita yhdessä. Toimenpiteitä, jotka edistävät tutkimus- ja kehittämistulosten ja innovaatioiden kaupallistamista ja skaalausta sekä parantavat pääoman ja kansallisen ja kansainvälisen rahoituksen saatavuutta, on syytä priorisoida. Samalla tarvitaan syvällisempää analyysiä kaikkein vaikuttavimmista tuottavuutta lisäävistä toimista eri toimialoilla ja eri yrityssegmenteissä, pienistä yrityksistä suuriin.**

Tuottavuuden näkökulmasta on erityisen tärkeää kehittää mikro- ja pk-yritysten tuotteita, palveluja ja prosesseja, sillä Pohjanmaa tarvitsee kansainvälisesti kilpailukykyisiä kasvuyrityksiä. Osaamisen merkitys tuotannontekijänä korostuu entisestään. Korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen tärkein rooli maakunnan innovaatiojärjestelmässä on tutkimus- ja koulutustoiminta, joka palvelee alueen elinkeinoelämää. Tämä edellyttää hyvin toimivaa yhteistyötä alueen yritysten kanssa.

T&K-menojen osuudessa bruttokansantuotteesta Pohjanmaa sijoittuu maakuntien välisessä vertailussa parhaiden joukkoon. Yrityssektorin T&K-menot ovat 2020-luvulla kasvaneet Pohjanmaalla 58,4 prosenttia, noin 80 miljoonaa euroa. Myös korkeakoulusektorin T&K-menot ovat kasvaneet 39 prosenttia, noin 14 miljoonaa euroa. Julkisella sektorilla T&K-menot ovat kuitenkin pysyneet matalalla tasolla. Tarvitaan lisää julkisia panostuksia koulutukseen sekä tutkimukseen ja kehittämiseen, jotta alueen yritykset pärjäisivät globaalissa kilpailussa, uusia ventialoja syntyisi ja Pohjanmaa olisi houkutteleva alue uusille investoinneille.

Tavoitetila 2050

Vahvasta ja monipuolisesta elinkeinoelämästämme kasvaa uusia tulevaisuuden kärkiä.

- **Markkina-alueena koko maailma** – Pohjanmaalla on monipuolinen ja globaalisti kilpailukykyinen elinkeinoelämä, jossa vienti on osa DNA:ta.
- **Innovaatioilla kohti puhtaampaa maailmaa** – Pohjanmaan innovaatiojärjestelmä ja TKI-investoinnit tuottavat huippuosaamista ja ratkaisuja, jotka vähentävät päästöjä maailmalaaajuisesti.
- **Verraton paikka yhteistyölle** – Korkealaatuista koulutusta ja tutkimusta tarjoavien koulutustoimijoiden vahva verkosto luo yrityksille edellytyksiä kehittyä ja investoida.
- **Investointeja ja uusia asukkaita houkutteleva solmukohta** – Pohjanmaa vetää puoleensa investointeja, osaavaa työvoimaa ja opiskelijoita kansallisesti ja kansainvälisesti.
- **Kasvua ja kilpailukykyä edistävä infrastruktuuri ja liikenne** – Resilientti ja tulevaisuuskestävä liikenne-, energia-, teollisuusalue- ja digitaalinen infrastruktuuri.
- **Kannattava alkutuotanto huoltovarmuuden perustana** – Pohjanmaalla on kannattava alkutuotanto, jossa yhdistyvät kestävyys ja innovatiivisuus ja joka takaa kansallisen huoltovarmuuden.
- **Paikallinen yrittäjyys kukoistaa ja uudistuu** – Pohjanmaan mikro- ja pk-yritykset kukoistavat ja kehittävät paikallisia arvoketjuja uusilla kärjillä, sekä kaupunkialueilla että maaseudulla.

Painopisteet ja tavoitteet 2026–2029

Maakuntastrategian valmistelun aikana valitsimme yhdessä alueen toimijoiden kanssa painopisteet vuosien 2026–2029 kehittämistyölle.

Painopisteet 2026–2029:

- Monipuolinen ja uudistuva elinkeinoelämä
- Kohti tulevaisuuden uusia kärkiä älykkään tuotannon, dataan perustuvan innovoinnin, uusiutuvan energian ja kiertoon perustuvien järjestelmien avulla

Painopiste 1: Monipuolinen ja uudistuva elinkeinoelämä

Tavoitteet 2026–2029

- Luomme parhaat edellytykset yrittäjyydelle ja Pohjanmaan yritykset investoivat, uudistuvat ja kasvavat.
- Vahvistamme Pohjanmaan vetovoimaa investointien ja osaavan työvoiman suhteen
- Sujuvilla yhteyksillä ja kuljetusketjuilla vahvistamme yritysten kilpailukykyä.
- Luomme edellytyksiä alkutuotannon kestäville innovaatioille.

Luomme parhaat edellytykset yrittäjyydelle ja Pohjanmaan yritykset investoivat, uudistuvat ja kasvavat

Pohjanmaan elinkeinoelämä on sekä monipuolinen että erikoistunut. Monipuolinen elinkeinorakenne, jota täydentävät erilaiset toimialat ja yrityskoot sekä vahva yrittäjäperinne, on ollut ja on jatkossakin merkittävä menestystekijä.

Teollisuuden vientiosuus on maan korkeimpia, ja maakunnassa toimii suuri määrä pk-yrityksiä ja startup-yrityksiä, jotka tähtäävät suoraan kansainvälisille markkinoille. Monipuolisesta elinkeinorakenteesta huolimatta suhteellisen harvaa yritystä pidetään kasvuyrityksenä. Pohjanmaa tarvitsee enemmän yrityksiä, jotka kasvavat mikroyrityksistä pieniksi ja edelleen keskisuuriksi. Vahvat verkostot, joissa yritykset kehittävät tuotteita ja innovoivat asiakas-toimittajasuhteissa, ovat kilpailuetu Pohjanmaalla. On kuitenkin tärkeää varmistaa, että verkostot eivät lukkiudu, erityisesti tilanteissa, joissa teollisuuden uusien investointien myötä syntyy uusia arvoketjuja. Kasvuhaluisten yritysten tunnistaminen sekä kehittämistoimet, jotka auttavat yrityksiä etenemään tehokkaasti ja kehittämään eteenpäin suuntautuvia toimintamalleja, tulee asettaa etusijalle.

Omistajan- ja sukupolvenvaihdot sekä yritysostot tarjoavat merkittävän mahdollisuuden säilyttää Pohjanmaan vahva yrittäjäperinne ja luoda pohjaa kasvuyrityksille. Tutkimus- ja kehittämisinvestointien kasvun pullonkauloja on havaittavissa makro-, kansallisella, alueellisella ja yritystasolla. Haasteena on erityisesti julkisen ja yksityisen riskirahoituksen saatavuus uudistumiseen ja kasvuun. Riskirahoituksen saatavuus maaseudulla uhkaa muodostua merkittäväksi esteeksi uudistumiselle ja kasvuille. Pienillä yrityksillä on myös rajalliset resurssit ja

osaaminen hakea ja hallita julkista TKI-rahoitusta ja kehittämistukia. Toisaalta Pohjanmaan vahvuuksiin kuuluu laaja ja toimiva neuvontajärjestelmä, joka keskittyy elinkeinoelämän kehittämiseen.

Vihreän ja digitaalisen siirtymän taustalla on erityisen tärkeää kehittää ja lisätä mikro- ja pk-yritysten investointeja tuotteiden, palvelujen ja prosessien kehittämiseen. Tämä on olennaista, koska Pohjanmaa tarvitsee kansainvälisesti kilpailukykyisiä kasvuyrityksiä. Korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen keskeinen rooli maakunnan innovaatiojärjestelmässä on tuottaa tutkimusta ja koulutusta, joka palvelee koko alueen elinkeinoelämää. Tämä edellyttää toimivaa yhteistyötä sekä hyvää ymmärrystä ja vuoropuhelua yritysten tarpeista.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Lisätään yritysten (startupit, scale-upit, mikro- ja pk-yritykset) riskirahoituksen saatavuutta edunvalvonnan, hankekehityksen ja neuvontapalvelujen avulla.
- Vahvistetaan tutkimus- ja koulutussektorin kapasiteettia edistää yrittäjyyttä, liiketoiminnan kehittämistä ja uuden teknologian käyttöönottoa mikro- ja pk-yrityksissä.
- Tehostetaan toimenpiteitä pk-yritysten kasvuyritysosuuden lisäämiseksi korkeakoulujen, elinkeinoyhtiöiden, rahoittajien sekä kaupunkien ja kuntien yhteistyössä.
- Lisätään mikroyrittäjyyttä tukevia toimia, jotka edistävät uudistumista, kasvua ja kansainvälistymistä.

Vahvistamme Pohjanmaan vetovoimaa investointien ja osaavan työvoiman suhteen

Työttömyys- ja työllisyysluvut ovat Pohjanmaalla maan parhaimpia. Osaavan työvoiman saatavuus on tällä hetkellä yksi suurimmista kasvun esteistä Pohjanmaalla. Alueen toimialat tarvitsevat korkeasti koulutettujen asiantuntijoiden ja huippuosaajien lisäksi ammattikoulutettuja työntekijöitä. Vahva koulutustoimijoiden verkosto, jossa on vetovoimainen koulutustarjonta, monipuolisia opiskelupaikkoja ja korkeatasoista tutkimusta kaikilla koulutusasteilla, on uudistuvan elinkeinoelämän perusta.

Työvoiman kysyntään vastaamiseksi tarvitaan toimia, jotka houkuttelevat uutta työvoimaa kaikkialta Suomesta Pohjanmaalle sekä vahvistavat työ- ja koulutusperäistä maahanmuuttoa. Alueen vetovoima huippuosaajille yrityksissä, yliopistoissa ja korkeakouluissa on keskeinen osa tätä työtä. Pohjanmaa on yksi Suomen kansainvälisimmistä maakunnista, mikä korostaa tarvetta yksinkertaistaa työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton käytäntöjä sekä tarjota sujuvia ratkaisuja kielitaidon kehittämiseen.

Vetovoiman vahvistamisen ohella on kehitettävä myös alueen kykyä pitää kiinni työvoimasta sekä kansallisista ja kansainvälisistä opiskelijoista. Pitovoiman vahvistaminen edellyttää yritysten, julkisten toimijoiden kuten kuntien ja kaupunkien sekä alueen koulutustoimijoiden koordinoituja toimia.

Vihreän teollisuuden suunniteltujen investointien vuoksi maakunta tarvitsee uusia strategisia toimintamalleja, jotka tukevat investointien toteutumista koko Pohjanmaalla. Vihreän teollisuuden sijoittumisen laajuus ja vaikutukset vaihtelevat suuresti toimialoittain. Kun tavoitellaan tiettyjä taloudellisia tai sosiaalisia lopputuloksia, on tärkeää tunnistaa toimialakohtaiset erityispiirteet ja niiden mahdolliset vaikutukset. Samoin on tärkeää tarkastella, mitkä tekijät houkuttelevat teollisuutta sijoittumaan alueelle. Vihreän teollisuuden sijoittumiseen vaikuttavia alueen vetovoimatekijöitä ovat 1) puhtaan, turvallisen ja kilpailukykyisen energian saatavuus, 2) työvoiman saatavuus teollisuudessa ja vetovoima huippuosaamisen kannalta, 3) markkinoiden saavutettavuus, erityisesti satamainfrastruktuurin kautta, 4) ekosysteemit, yritys yhteistyö ja riskipääoman saatavuus, 5) innovaatiot sekä tutkimus- ja kehitysinvestoinnit ja niiden tulokset. On tärkeää, että Pohjanmaa tunnistaa näihin tekijöihin liittyvät vahvuudet ja heikkoudet sekä niihin liittyvät keskeiset toimenpidetarpeet.

Vihreän siirtymän investointien edistämiseksi tarvitaan myös strategisia valintoja ja toimia, joilla luodaan vetovoimaisia investointiympäristöjä erityisesti vihreään siirtymään liittyville aloille ja teknologialle. Lisäksi tarvitaan lisää toimenpiteitä, joilla vahvistetaan Pohjanmaan kuntien varautumista ja valmiuksia ottaa vastaan suuria investointeja.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Koordinoidut toimet, jotka vahvistavat Pohjanmaan vetovoimaa elinvoimaisena, monipuolisena ja kansainvälisenä alueena, jossa on tulevaisuuden työpaikkoja ja korkea elämänlaatu.
- Alueen pitovoiman analysointi ja toimenpiteet esimerkiksi opiskelijoiden alueelle jäämisen vahvistamiseksi.
- Harjoittelu- ja kesätyöpaikkojen lisääminen vahvistaa alueen pitovoimaa.
- Toimenpiteet, jotka vahvistavat mikro- ja pk-yritysten kykyä houkutella osaavaa työvoimaa, mukaan lukien kansainvälisten osaajien rekrytointi.
- Vetovoimaisia investointiympäristöjä luodaan eri puolille Pohjanmaata.
- Merkittävät teollisuuden sijoittumiset esimerkiksi nettonollateknologian saralla tunnistetaan alueellisten kilpailuetujen ja taloudellisten vaikutusten perusteella, ja ryhdytään toimiin alueen vetovoiman vahvistamiseksi ja seuraamiseksi.
- Vahvistetaan yhteistyömalleja ja hyvien käytäntöjen luomista suunnittelu- ja lupaprosessien tehostamiseksi.

Sujuvilla yhteyksillä ja kuljetusketjuilla vahvistamme yritysten kilpailukykyä

Pohjanmaan liikennejärjestelmän kehittämisen tavoitteena on sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä liikennejärjestelmä, joka varmistaa maakunnan ulkoisen ja sisäisen saavutettavuuden ja on turvallinen ja tehokas. Toimiva liikennejärjestelmä on elinkeinoelämän elinehto sekä turvallisuuden pohja. Kattava ja tehokas väyläverkko mahdollistaa yritystoiminnan koko maakunnan alueella. Maan sisäisten yhteyksien lisäksi kansainvälinen vientiteollisuus tarvitsee hyviä yhteyksiä suoraan ulkomaille, ja kuljetusketjujen palvelutason on oltava korkea. Lisäksi liikennejärjestelmän tulee olla joustava niin, että se reagoi tehokkaasti liikkumis- ja kuljetustarpeiden muutoksiin. Joustavassa liikennejärjestelmässä eri liikennemuodot täydentävät toisiaan, mikä edistää huoltovarmuutta.

Pohjanmaan saavutettavuus maanteitse, rautateitse, lentoteitse ja meritse on kohtalaisen hyvä, mutta infrastruktuuria ei ole kehitetty samaa vauhtia elinkeinoelämän tarpeiden, maankäytön muutosten ja liikenteen kasvun kanssa. Nykyisellään liikennejärjestelmän riittämätön rahoitus rajoittaa Pohjanmaan yritysten kasvua ja kilpailukykyä ja vaarantaa pahimmillaan myös

huoltovarmuuden ja suunnitteilla olevien investointien toteutumisen. Vaikka useat liikennehankkeet ovat saaneet viime vuosina rahoitusta, monet elinkeinoelämän ja työssäkäynnin kannalta merkittävät hankkeet odottavat edelleen toteutumistaan. Lisäksi alemman tieverkon kunto on huolestuttavan heikko ja määrärahat sen kunnostamiseen ovat riittämättömät.

Geopoliittisessa tilanteessa tapahtuneiden muutosten vuoksi länsirannikon satamien, sisämaasta rannikolle suuntautuvien poikittaisyhteyksien ja Merenkurkun yhteyden rooli on noussut huoltovarmuuden näkökulmasta entistäkin kriittisemmäksi. Tärkeitä tulevaisuuden toimenpiteitä ovat esimerkiksi Merenkurkun ylittävän kiinteän yhteyden ja länsirannikon kaupungit yhdistävän radan rakentaminen. Liikennejärjestelmän kehittämisessä tulee huomioida yhä useampia näkökulmia, kun henkilö- ja rahtiliikenteen lisäksi joudutaan varautumaan myös mahdolliseen sotilaskäyttöön (ns. kaksikäyttö).

Puhtaan siirtymän edetessä liikennejärjestelmäsuunnitteluun tarvitaan teollisia investointeja tukeva näkökulma. Tieliikenteen määrät kasvavat sekä tavara- että henkilöliikenteessä. Satamien ja satamayhteyksien rooli korostuu entisestään. Erikoiskuljetusten määrä kasvaa satamien ympäristössä ja erityisesti valtatiellä 8. Työmatkaliikenteeseen syntyy piikkejä erityisesti investointivaiheessa. Pääradan ja sen poikittaisratojen merkitys kasvaa kuljetuksissa. Kansainvälisen liikkuvuuden ja lentoyhteyksien tarve kasvaa, kun alueelle sijoittuu lisää kansainvälisiä yrityksiä.

Nopea ja kattava tietoliikenneverkko on digitalisaation ehdoton edellytys. Tavoitteena on, että nopeat ja toimintavarmat verkkoyhteydet ovat maakunnan kaikkien asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen saatavilla. Käytännössä tavoitteiden toteutuminen edellyttää valokuituverkon ja 5G-verkon laajentamista koko maakunnan alueelle. 4G- ja 5G-verkkojen kattavuus kuntien sisällä ei ole vielä tarpeeksi hyvä. Katvealueita on syntynyt, kun 3G-verkko on poistettu käytöstä ja 2G-verkon ylläpito on loppumassa vuonna 2027.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Kehitetään kasvukeskusyhteyksiä (mm. valtatie 3 yhteysväli Tampere-Vaasa, Vaasa-Seinäjoki-Jyväskylä-kehityskäytävä sekä päärata liityntäyhteyksineen).
- Kehitetään valtatie 8 ns. kasikäytävää.
- Kehitetään satamayhteyksiä ja -yhteistyötä.
- Kehitetään Merenkurkun ylittävää yhteyttä.
- Vahvistetaan kilpailukykyistä lentoliikennettä.
- Kehitetään liikenneväyliä Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelman toimenpideohjelman mukaisesti.
- Kehitetään digitaalista infrastruktuuria, jonka avulla yritykset voivat toimia ja kasvaa koko Pohjanmaan alueella.

Luomme edellytyksiä alkutuotannon kestäville innovaatioille

Pohjanmaan maaseutu on edelleen varsin elinvoimainen ja sen elinkeinoelämä perustuu kahteen kärkeen: monipuolisten tilojen rinnalla toimivat maaseudun erikoistuneet mikrokluusterit. Alkutuotannon osuus on Pohjanmaalla selkeästi korkeampi kuin koko maassa keskimäärin. Kaikki maatalouden tuotantosuunnat esiintyvät alueella, mutta erityisen tärkeitä ovat maidontuotanto, turkistarhaus, lasinalaistuotanto ja perunanviljely. Näihin tuotantosuuntiin on investoitu voimakkaasti viime vuosina. Maamme turkistarhoista suurin osa sijaitsee Pohjanmaalla ja ala työllistää suoraan noin tuhat henkilöä.

Maatalouden kehitys on viime vuosina yhdistynyt vahvasti innovaatioihin ja teknologiseen kehitykseen perinteisen viljelyosaamisen lisäksi. Satelliittikuvat, droonit ja sensorit ovat olleet pitkään käytössä maa- ja metsätalouden apuvälineinä, ja energiatehokkuus sekä erilaiset energiaratkaisut ovat luoneet edellytyksiä kasvihuonetuotannon jatkumiselle. Pohjanmaan vahvan alkutuotannon ja elintarviketeollisuuden ansiosta alueella on suoria synergiaetuja ja yhteyksiä siihen kehittämistyöhön, jota alueen valmistava teollisuus tekee digitalisaation, energiaratkaisujen ja kiertotalouden saralla.

Pohjanmaalla on Suomen ruokatuotannon ja -turvan kannalta merkittävä rooli, joka tulee kasvamaan tulevina vuosina hyvien kasvuolosuhteiden, länsirannikolla olevan

sijainnin ja ilmastonmuutoksen vaikutuksen seurauksena. Ruokatuotannon tulevaisuuden kannalta on erittäin tärkeää, että alkutuotannon kannattavuus on varmistettu. Lisäksi tarvitaan ilmastonmuutosta hillitseviä ja sopeutumiseen tähtäviä toimia, sillä maatalous on Pohjanmaalla merkittävä päästölähde ja ilmastonmuutos muuttaa kasvuolosuhteita tulevina vuosina. Alkutuotantoa kehitetään osana biotaloutta keskittyen kiertotalousratkaisuihin, energiantuotantoon ja ruokaturvaan.

Metsäala on muutoksessa. Muutos luo uusia mahdollisuuksia metsänomistajille ja palveluntarjoajille, mutta samalla se vaatii entistä enemmän osaamista. Innovatiivisen metsäteollisuuden ansiosta Pohjanmaalla hyödynnetään ja jalostetaan käyttö- ja energiapuuta huomattavasti enemmän kuin sitä korjataan. Jalostuksen ansiosta syntyy tuotteita vientiin, uusien materiaalien raaka-aineita sekä sivuvirtoja, joita muut teollisuudenalat voivat hyödyntää (esimerkiksi hiilidioksidi ja vety).

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Nostetaan maatalous- ja luonnontuotteiden jalostusastetta.
- Lisätään lähi- ja luomuruuan kysyntää ja saatavuutta.
- Edistetään elintarviketä.
- Kehitetään alkutuotannon energiaratkaisuja tuotantosuunnittain
- Edistetään maa- ja metsätalouden bio- ja kiertotalousratkaisuja.
- Kehitetään maa- ja metsätalouden päästöjä vähentäviä tuotteita, menetelmiä, ratkaisuja ja teknologioita.

Avaintoimijat

Painopisteen *Monipuolinen ja uudistuva elinkeinoelämä* edistämisen keskeisiä toimijoita *Yritteliäs Pohjanmaa* -teemassa ovat kuntien, elinkeinoyhtiöiden, valtion viranomaisten ja yritysten lisäksi maakunnan liitto, koulutustoimijat sekä erilaiset järjestöt ja yhdistykset.

Kuva 4 Painopisteen 1 avaintoimijat

Painopiste 2: Kohti tulevaisuuden uusia kärkiä älykkään tuotannon, dataan perustuvan innovoinnin, uusiutuvan energian ja kiertoon perustuvien järjestelmien avulla

Painopiste 2 muodostaa Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategian perustan. Tavoitteena on rakentaa vahvoja innovaatioekosysteemejä, jotka luovat edellytykset valmistavan teollisuuden tuottavuuden ja osaamisen kasvulle sekä uusien yritysten syntymiselle ja kasvulle. Valmistava teollisuus käsittää muun muassa konepajateollisuuden, prosessiteollisuuden ja elintarviketeollisuuden, mutta myös palveluja tuottavat yritykset sekä ICT- ja ohjelmistoyritykset. Strategia nostaa esiin neljä kärki-alueita, joiden avulla kasvatetaan innovaatiovetoista kasvua:

- Automaatio ja kehittyneet tuotantomenetelmät
- Tieto, tietoon perustuva arvonluonti ja tekoäly
- Energiateknologia ja uusiutuvan energian järjestelmäratkaisut
- Kiertotalouden ja hiilineutraalin talouden järjestelmäratkaisut

Valittujen kärki-alueiden pohjalta laadittu älykkään erikoistumisen strategia on keskeinen maakunnallinen ohjausasiakirja myönnettäessä hankerahoitusta Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 -rakennerahasto-ohjelmasta. Alueelliset painotukset vaikuttavat myös erityisrahoituksiin haettaessa suoraa EU-rahoitusta esimerkiksi Horisontti Eurooppa -ohjelmasta.

Uusien kärkien kehittäminen tarkoittaa alueellisen elinkeinorakenteen laajentamista strategisesti ja kilpailukykyisesti. Alueet kehittyvät yleensä sellaisten toimintojen ympärille, jotka ovat toisiinsa liittyviä, koska se helpottaa tiedon siirtymistä, työvoiman liikkuvuutta ja yhteistyötä. Tässä kontekstissa älykäs erikoistuminen tarkoittaa panostamista olemassa oleviin vahvuuksiin elinkeinoelämässä, tutkimuksessa ja uudessa teknologiassa tavalla, joka luo uusia kilpailuetuja ja lisää Pohjanmaalle ainutlaatuisia erikoistumisen alueita.

Älykkään erikoistumisen strategia laaditaan jatkuvana oppimisprosessina. Oppimisprosessi perustuu sekä toistuvaan, rakenteistettuun vuoropuheluun yritysten, tutkimus- ja koulutussektorin sekä julkisen sektorin välillä että kehittyneeseen menetelmään tunnistaa yhteistyön puutteita innovaatioekosysteemeissä. Vuoropuhelun tarkoituksena on saavuttaa yhteinen näkemys innovaatioyhteistyön keskeisimmistä puutteista, yhteisesti priorisoitavista uusista mahdollisuuksista sekä tarvittavien toimenpiteiden koordinoinnista.

Tavoitteet 2026–2029

- Parannamme pk-yritysten innovaatio- ja kilpailukykyä ja vahvistamme suurten globaalien yritysten kykyä toimia alueen ekosysteemeissä.
- Monipuolistamme Pohjanmaan taloutta vihreillä investoinneilla.
- Suuntaamme alueen yritykset uusille kansainvälisille vahvuusalueille.

Parannamme pk-yritysten innovaatio- ja kilpailukykyä ja vahvistamme suurten globaalien yritysten kykyä toimia alueen ekosysteemissä

Pohjanmaa tarvitsee innovaatioita ja uudistumista ollakseen jatkossakin menestyvä maakunta. Kehittämistarvetta vauhdittavat korkea vienti-intensiteetti ja globaali kilpailu, jotka asettavat suuria vaatimuksia sekä yritysten että niitä ympäröivän innovaatiojärjestelmän uudistumiskyvylle.

Pk-yritysten innovaatio- ja kilpailukyvyyn vahvistamisen keskeinen lähtökohta on valmistavan teollisuuden tarve muutoksiin, uuteen teknologiaan sekä syvempään osaamiseen. Pohjanmaa on Suomen teollisuusvaltaisimman maakunta, jossa on huipputeknologiaa ja -osaamista.

Pohjanmaan elinkeinorakenteen näkökulmasta pk-yritysten investoinnit ja kehittyneiden automaatio-, digitaalisten ja tekoälyratkaisujen soveltaminen teollisissa prosesseissa on ratkaisevaa innovaatio- ja kilpailukyvyyn vahvistamiseksi. Nämä ovat myös keskeisiä työkaluja työvoimapulan hallintaan, valmistavan teollisuuden tuottavuuden parantamiseen sekä innovaatioiden ja kehityspanostusten mahdollistamiseen esimerkiksi kiertotalouden ja resurssitehokkuuden alueilla.

Edistyneiden tuotantomenetelmien osalta tarvitaan syvempää osaamista ja innovaatioyhteistyötä uuden teknologian kuten simuloinnin, mallintamisen, digitaalisen kaksosten, konenäön ja yhteistyörobottien soveltamisessa. Automaation huippuosaamisen tarve kasvaa jatkuvasti. Osaaminen järjestelmä- ja kokonaisratkaisujen kehittämisessä, joissa eri teknologiat ja järjestelmät yhdistyvät teollisissa prosesseissa, sekä tekoälypohjainen automaatio ovat avainasemassa automaation kehittämisessä ja uusien innovaatioiden synnyssä.

Tietoon perustuvan kehityksen vahvistaminen edellyttää kehittämistoimia, joilla lisätään validin ja laadullisen tiedon saatavuutta pk-yritysten ja tutkimustoimijoiden käyttöön. Osaamisen kehittämistoimet, jotka parantavat pk-yritysten kykyä soveltaa tekoälyratkaisuja, ymmärtää niiden liiketoimintavaikutuksia ja hyödyntää vastuullista tekoälyn hallinnointia, ovat tärkeitä. Pk-yritysten osaamista tietoon perustuvassa arvonaluonnissa sekä uusien tuotteiden, palveluiden ja liiketoimintamallien skaalautuvuutta on vahvistettava. Lisäksi tarvitaan

kehittämisalotteita, jotka rakentavat yhteistä infrastruktuuria, yhteistyötä ja dataekosysteemejä tekoälyratkaisujen skaalauksen tueksi.

Uusiutuva energia ja kiertotalous tarjoavat keskeisen alustan kilpailukyvyyn vahvistamiselle ja uusille kärjille. Tavoitteena on parantaa yritysten kykyä kehittää järjestelmäratkaisuja uusiutuvan energian tuotantoon lisäämällä osaamista energian varastoinnista, joustoratkaisuista, hajautetusta tuotannosta ja älykkäistä sähköverkoista. Tavoitteena on myös vahvistaa valmiutta uuden energiateknologian testaukseen ja käyttöönottoon Pohjanmaalla, mikä tukee sekä alueellista energiasiirtymää että yritysten kykyä kehittää uusia vientituotteita ja -palveluja. Energiasiirtymässä korostuu yritysten tarve syventää osaamistaan tulevaisuuden sähkö- ja energiamarkkinoista.

Tärkeä kehitysalue on digitaalisten ratkaisujen, simulaatiomallien ja tekoälyn hyödyntäminen sähköverkon optimointiin, ohjaukseen, resilienssin parantamiseen ja kyberturvallisuuteen. Digitaalisilla ratkaisuilla ja tekoälyllä on yhä keskeisempi rooli myös sellaisten uusien tuotteiden, palvelujen ja järjestelmien kehittämisessä, jotka mahdollistavat optimointia ja vähentävät energiahävikkiä. Tällaisten tietoon perustuvien ratkaisujen kysynnän odotetaan kasvavan, ja ne tarjoavat uusia mahdollisuuksia alueen talouden monipuolistamiseen.

Uudet nettonollateknologiat kuten vihreä vety ja sen johdannaiset, CCU-ratkaisut sekä akkuteknologia ovat tulevia kärkiä, jotka vaativat lisää osaamista ja kehitystyötä tulevana vuosina. Tämä koskee myös hiilineutraalia merenkulkua, meriteknologiaa, vihreän ja älykkään satamainfrastruktuurin kehittämistä sekä merituulivoimaa ja muuta meripohjaista uusiutuvaa energiantuotantoa.

Kiertotalous ja biokiertotalous, mukaan lukien alkutuotannon sivuvirrat, ovat merkittäviä kehittämisalueita pk-yritysten innovaatio- ja kilpailukyvyyn vahvistamiseksi. Uusia teknologioita, uusia tuotantoprosesseja ja ennen kaikkea uusien materiaalien kehittämistä, testausta ja kokeilua koskeva osaaminen ovat avainasemassa innovoinnin mahdollistamisessa.

Yritysten tarve uudelle osaamiselle ja uuden teknologian soveltamiselle vihreää ja digitaalista siirtymää varten edellyttää kaikissa vaiheissa laadukasta koulutusta, jota kehitetään edelleen entistä tiiviimmässä yhteistyössä elinkeinoelämän ja sen

tarpeiden kanssa. Lisäksi tarvitaan proaktiivisia ja joustavia malleja yritysten henkilöstön täydennyskoulutukseen, jotta yritysten innovaatio- ja kilpailukyky voivat vahvistua.

Innovaatiojärjestelmän onnistunut uudistaminen edellyttää vahvan tutkimus- ja kehittämistoiminnan sekä osaavan työvoiman lisäksi uusia yhteistyömalleja. Vihreä ja digitaalinen siirtymä korostavat ekosysteemiajattelua, sillä innovaatiot syntyvät yhä useammin järjestelmätasolla ja yritysten ja arvoketjun eri toimijoiden välisessä yhteistyössä. Yhteistyö eri osaamisalueita edustavien toimijoiden välillä on yhä tärkeämpää. Siksi on vahvistettava edellytyksiä rakentaa ja helpottaa yritysten välisiä yhteistyörakenteita ja yhteenliittymiä. Yhteiset hankkeet, jotka lisäävät TKI-yhteistyötä yritysten ja yliopistojen, korkeakoulujen, ammatillisen koulutuksen ja julkisen sektorin välillä, ovat keskeisiä. Kysyntä laajemmille, jatkuvuutta tarjoaville hankekokonaisuuksille kasvaa. Pohjanmaan on myös kehitettävä tehokkaita malleja, joilla uutta osaamista sekä tutkimus- ja projektituloksia voidaan järjestelmällisesti välittää alueen eri yrityksille.

Kehittynyt tutkimus- ja koulutusinfrastruktuuri edistyneissä tuotantomenetelmissä, tietoon perustuvassa innovaatiossa, energiateknologiassa ja kiertotalousjärjestelmissä on ratkaisevan tärkeä. Korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen infrastruktuuri tarjoaa alustan innovaatioyhteistyölle ja tiedonvaihdon yritysten sekä tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden välillä.

Tutkimusinfrastruktuurin kehittäminen ja sen kyky vastata yritysten tarpeisiin edellyttävät tiivistä vuoropuhelua koko maakunnan yritysten kanssa, ja yritysten tulee olla avoimia yhteistyötarpeidensa osalta.

Pohjanmaan innovaatioiden kehittämisen ja skaalaamisen tueksi tarvitaan merkittäviä julkisia investointeja useisiin alueellisiin demonstraatio- ja living lab -ympäristöihin, jotka tarjoavat konkreettisia testaus-, verifiointi- ja pilotointimahdollisuuksia. Näitä ympäristöjä tulee kehittää sekä oppilaitosten tutkimusinfrastruktuurin yhteyteen että erilaisiin paikkasidonnaisiin living lab -ympäristöihin ympäri Pohjanmaata. Ne ovat keskeisiä uuden teknologian ja ratkaisujen nopealle kehittämiselle sekä tutkimus- ja kehitystyön tulosten käyttöönotolle ja kaupallistamiselle. Pohjanmaan tutkimus- ja koulutusorganisaatioille demonstraatio- ja living lab -ympäristöt ovat myös

merkittävä kilpailuetu kansallisissa ja kansainvälisissä kumppanuuksissa. Näiden ympäristöjen kehittäminen ja ylläpito vaatii huomattavaa rahoitusta, ja alueellisen julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö sekä kaupallisten toimijoiden houkuttelu Pohjanmaan ulkopuolelta ovat keskeisiä.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Tehostetaan tutkimus-, kehittämis- ja koulutuspanostuksia, jotka edistävät innovaatioita ja vahvistavat osaamista edistyneissä tuotantomenetelmissä, digitalisaatiossa ja tekoälyssä, jotta vauhditetaan teollisuuden kasvua ja tuottavuutta.
- Vahvistetaan tutkimus- ja kehitystoimintaa sekä koulutusaloitteita, joilla edistetään innovointia ja osaamisen kehittämistä energiateknologian ja kiertotalouden alalla, jotta yritysten päästöjä vähentävien tuotteiden, ratkaisujen ja palvelujen vientiä voidaan vauhdittaa.
- Asetetaan etusijalle toimenpiteet, joilla vahvistetaan arvonluontia innovaatioverkostoissa ja luodaan alueellisesti laajempia verkostoja pk-yritysten, suuryritysten sekä tutkimus- ja koulutustoimijoiden välille.
- Vahvistetaan osaamistarpeiden ennakkointia tiiviissä yhteistyössä koulutustoimijoiden ja yritysten kanssa ja kehitetään täydennyskoulutusta vastaamaan yritysten muuttuvia osaamistarpeita.
- Vahvistetaan ja kehitetään alueellisia koulutus- ja innovaatioympäristöjä uuden teknologian testaukseen, pilotointiin ja kaupallistamiseen.
- Vahvistetaan aineettomaan kasvuun investoiville yrityksille alueellisia ekosysteemejä, jotka tuovat yhteen yritykset, korkeakoulut ja julkiset toimijat.

Monipuolistamme Pohjanmaan taloutta vihreillä investoinneilla

Elinkeinoelämän Keskusliiton mukaan noin 8,5 % Suomen suunnitelluista vihreistä investoinneista kohdistuu Pohjanmaalle (11/2025; yhteensä 24 miljardia euroa vuonna 2025). Investoinnit suuntautuvat muun muassa akku-, vety- ja tuulivoimateollisuuteen. Vihreisiin investointeihin perustuvia alueellisia talouden monipuolistamisen mahdollisuuksia ovat myös kiertotalouden ratkaisut, biotalous ja paikallinen energiasiirtymä. Nettonollateknologiaan perustuva energiantensiivinen vihreä teollisuus, jossa Pohjanmaalla on EU:n muihin alueisiin verrattuna merkittävä

kilpailuetu, koostuu muun muassa seuraavista: 1) vedyn ja vetyjohdannaisten tuotanto, 2) akkukennojen valmistus, 3) biopolttoaineet, biokemikaalit ja biomateriaalit, 4) polttokennojen ja elektrolyysilaitteiden valmistus sekä 5) datakeskukset.

Vihreän teollisuuden sijoittuminen luo teollisia klustereita, joilla on myönteisiä vaikutuksia muuhun tuotantoon ja yritystoimintaan Pohjanmaalla. Suuremmat klusterivaikutukset mahdollistavat talouden monipuolistumisen ja uusien kärkeiden syntymisen. Klusterivaikutukset muodostuvat vertikaalisista klustereista, joissa arvoketjun useita vaiheita sijaitsee lähekkäin, osaamisen ja TKI-toiminnan leviämisvaikutuksista sekä uusista liiketoimintamahdollisuuksista kiertotalouden, biotalouden ja teollisen symbioosin alueilla.

Yritysten integroitumista sekä alueellisiin että globaaleihin vihreän teollisuuden arvoketjuihin tulee edistää. Pk- ja alihankintayritysten mahdollisuudet olla osa uusia teollisuuden arvoketjuja olisi tunnustettava. On tärkeää analysoida alihankkijaverkostojen vahvuudet, mahdollisuudet ja osaamispuutteet suhteessa uusiin teollisiin sijoittumisiin. Keskeistä on myös yritysten välisen yhteistyön ja verkostoitumisen helpottaminen, jotta voidaan tunnistaa yritysten sijoittumiseen ja uuden teknologian kehittämiseen liittyviä liiketoimintamahdollisuuksia. Klusterivaikutusten saavuttaminen edellyttää lisää innovaatioita, enemmän TKI-investointeja ja parempaa ulkoisen rahoituksen saatavuutta pk-yrityksille.

Vihreiden investointien ja Pohjanmaan nykyisen teollisuuden välillä on huomattava potentiaali osaamisen sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan heijastusvaikutuksille. Alueen nykyiset TKI-toimet esimerkiksi älykkäiden sähköverkkojen hallinnan ja optimoinnin, hybridienergiaratkaisujen, moottoriteknologian, uusien polttoaineiden, taajuusmuuttajien ja energiatehokkuusratkaisujen saralla luovat kilpailukykyisen perustan näille heijastusvaikutuksille. Nopea teknologinen kehitys ja uuden teknologian epävarmuustekijät korostavat kokeilujen ja yhteisen oppimisen tarvetta alueellisella tasolla. Näiden TKI-toimintaan liittyvien vaikutusten ja synergioiden edistäminen on ratkaisevan tärkeää, jotta alueelliset innovaatiohyödyt voidaan saavuttaa uusien yritysten avulla. Vahva temaattinen klusteri, jossa tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta on keskeisessä roolissa, lisää myös sen

todennäköisyyttä, että klusterin tarjoamat mahdollisuudet houkuttelevat alueelle sekä uusia startup-yrityksiä että vakiintuneita yrityksiä.

Tätä taustaa vasten innovointia edistävät aloitteet, testialustat ja vihreisiin teollisuuslaitoksiin liittyvät alueelliset pilottihankkeet ovat avainasemassa. On tärkeää vahvistaa yhteistyötä uusiutuvan energian tuotannon investointien, alueellisen TKI-toiminnan ja yritysten kehittämien energiasiirtymän ratkaisujen välillä. Teollisuusalueiden kehittämistä uusien (vienti)ratkaisujen kehittämisalustoiksi ja alueellista innovaatioyhteistyötä tulisi siksi edistää. TKI-toiminnan mahdollisia painopistealueita ovat esimerkiksi energiaratkaisujen optimointi, joustoratkaisut, sektori-integraatio, teollinen symbioosi, merituulivoima ja älykäs satamainfrastruktuuri. Tämä edellyttää tutkimus- ja kehitysyhteistyötä yritysten, kuntien sekä tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden välillä.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Toteutetaan koordinoituja toimenpiteitä, jotka varmistavat, että pk-yritykset pääsevät mukaan teollisuusalueiden ympärille syntyviin uusiin arvoketjuihin.
- Määritellään toimenpiteet, joiden avulla alueen yritykset sekä kehitys- ja tutkimustoimijat voivat parhaiten edistää asianmukaisten teollisten ekosysteemien kehittämistä.
- Luodaan vihreiden teollisuuslaitosten ympärille innovaatioympäristöjä, yhteistyötä ja pilottihankkeita, joilla tuetaan alueellista TKI-toimintaa ja yritysten uusien ratkaisujen kehittämistä.
- Tunnistetaan ja kehitetään asianmukaisia koulutusohjelmia, jotka tukevat Pohjanmaan työtä strategisen nettonollateknologian investointien lisäämiseksi.
- Priorisoidaan sellaisia toimenpiteitä, jotka mahdollistavat vihreiden investointien toimimisen katalysaattorina uusien startup- ja muiden yritysten perustamiselle alueella.

Suuntaamme alueen yritykset uusille kansainvälisille vahvuusalueille

Neljän painopisteen – kehittynyt automaatio, energiateknologia, tekoäly ja tietoon perustuva kehitys sekä kiertotalous – perusteella pyritään tunnistamaan uusia

kasvualueja, kohdentamaan strategisia investointeja ja viitoittamaan tietä tuleville vahvuusalueille. Investoinnit olemassa olevien toimintojen ja osaamiseen uusiin yhdistelmiin ovat keskeisiä. Muuttunut geopoliittinen tilanne korostaa myös innovaatioita, jotka yhdistävät alueellisen kilpailukyvyyn ja turvallisuuden. EU:n kasvava keskittyminen puolustukseen lisää kysyntää kaksikäyttöratkaisuille – siviili- ja sotilaskäyttöön soveltuville teknologioille – jotka samalla tukevat ilmastotavoitteita. On tärkeää huomioida innovaatioita, joilla edistetään yritysten kasvumahdollisuuksia resilienssin, huoltovarmuuden, turvallisuuden ja puolustuksen saralla ja jotka liittyvät painipistealueisiin ja alueen huippuosaamiseen. Alueen tutkimus- ja koulutusorganisaatioilla on tärkeä rooli tulevien liiketoimintamahdollisuuksien tunnistamisessa ja osaamisen levittämisessä mikro- ja pk-yrityksille, jotka voivat hyödyntää sitä yhteistyössä.

Uusien vahvuusalueiden mahdollistamiseksi tarvitaan laajempia innovaatioverkostoja sekä rahoitusta kansallisesti ja EU-tasolla. Pohjanmaan on rakennettava strategisia kumppanuuksia tutkimusympäristöjen ja -infrastruktuurien sekä maakunnan ulkopuolella toimivien yritysten kanssa. Tämä tuo alueelle uutta huippuosaamista, jota voidaan tehokkaasti välittää alueen yrityksille, kriittistä massaa innovaatiohankkeisiin sekä täydentäviä kumppaneita uusiin eurooppalaisiin ja globaaleihin arvoketjuihin.

Suoran EU-rahoituksen, kuten Horisontti Eurooppa -rahoituksen osuus Pohjanmaan pk-yritysten TKI-toiminnasta on edelleen pieni. Tarvitaan resursseja alueellisiin toimienpiteisiin, jotka mahdollistavat sen, että kansallista ja kansainvälistä TKI-rahoitusta kanavoituu enemmän Pohjanmaalle. Innovaatioekosysteemin toimijat tarvitsevat tehokkaampia ja järjestelmällisempiä toimia yhteisten painopisteiden määrittämiseksi, kansainvälisten kumppanuuksien löytämiseksi ja EU-rahoituksen hakemiseksi. Suurten yritysten, pk-yritysten sekä tutkimus-, kehitys- ja koulutustoimijoiden välisen alueellisen yhteistyön helpottaminen on keskeistä yritysten tarpeiden mukaisten kilpailukykyisten hankkeiden suunnittelussa.

Uusien kärkien kehittämiseksi tarvitaan myös kohdennettuja panostuksia, jotka lisäävät startupien, spinoffien ja kasvuyritysten määrää Pohjanmaalla. Alueen startup-ekosysteemin vahvistamiseksi tarvitaan yliopistojen, julkisten toimijoiden ja yritysten yhteisiä toimenpiteitä. Tähän sisältyy korkeatasoinen hautomo- ja

kiihdyttämötoiminta sekä toimivan riskipääomainfrastruktuurin luominen. Spinoff-yritysten erityistarpeet kiihdyttämistuen saamiseksi tulee huomioida. Myös tutkimustulosten tehokkaammat kaupallistamismallit ovat keskeisiä.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Varmistetaan alueen valmistavan teollisuuden kyky hyödyntää uusia mahdollisuuksia huoltovarmuudessa, resilienssissä ja turvallisuudessa.
- Tunnistetaan ja kehitetään alueen potentiaalia kaksikäyttötuotteiden ja -palvelujen osalta teollisuudessa ja nykyisessä infrastruktuurissa.
- Vahvistetaan Pohjanmaan huippuosaamista ja painopisteitä lisäämällä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä sekä suoraa EU-rahoitusta.
- Perustetaan, verkostoidaan ja skaalataan startup-yrityksiä alueellisten hautomo- ja kiihdyttämöympäristöjen sekä pilotti- ja testausympäristöjen avulla.
- Kehitetään spinoff-yritysten tukitoimia ja toteutetaan niitä käytännössä.
- Analysoidaan alueen startup-kenttää ja toteutetaan kohdennettuja toimia, joilla edistetään kokeilevaa innovaatiokulttuuria ja parannetaan rahoituksen saatavuutta.

Avaintoimijat

Painopisteen *Kohti tulevaisuuden uusia kärkiä älykkään tuotannon, dataan perustuvan innovoinnin, uusiutuvan energian ja kiertoon perustuvien järjestelmien avulla* painopisteen edistämisessä avaintoimijoita ovat yritykset, tutkimus- ja koulutustoimijat, aluehallinto, kunnat ja elinkeinoelämän järjestöt. Myös valtion viranomaisilla sekä kansallisilla ja kansainvälisillä TKI-toimijoilla on keskeinen rooli painopisteen toteuttamisessa.

Kuva 5 Painopisteen 2 avaintoimijat

Mittarit ja tavoitetaso 2050

- T&K-menojen osuus on yli 5 % bkt:sta.
- Kansainvälinen TKI-rahoitus Pohjanmaalle on vähintään kaksinkertaistunut.
- Teollisuusyritysten tuottavuuden kasvu on kolmen parhaan joukossa maakuntien välisessä vertailussa.
- Työllisten määrä on kasvanut vähintään 20 %.

3.2 Yhteisöllinen Pohjanmaa

Yhteisöllinen Pohjanmaa on

- tasa-arvoinen ja yhdenvertainen
- avoin ja osallistuva
- turvallinen.

Mikä muutos tarvitaan?

Osallisuus ja syrjäytymisen ehkäisy

Yksilön kokemus siitä, että hän voi vaikuttaa omiin elinehtoihinsa ja yhteiskunnan kehitykseen on tärkeä hyvinvoinnin osatekijä. Hyvinvoinnin ja osallisuuden välillä on tiivis yhteys. On tärkeää, että kaikilla Pohjanmaan asukkailla on mahdollisuus merkitykselliseen toimintaan ja osallisuuteen työn, opiskelun tai muun toiminnan kautta sekä hyvät vaikutusmahdollisuudet julkisten palveluiden ja hallinnon kehittämiseen.

Pohjanmaan väestö voi keskimäärin varsin hyvin ja on sosiaalisesti aktiivista. Pohjanmaalla eletään keskimääräistä pidempään, ja sairastavuus on maakunnista 3. alhaisin. Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus on hieman suurempi kuin koko maassa keskimäärin, ja itsensä yksinäiseksi kokee selvästi harvempi. Yhdessä toimiminen luo verkostoja ja luottamusta eli sosiaalista pääomaa, joka luetaan yhdeksi Pohjanmaan keskeisistä vahvuuksista.

Vaikka Pohjanmaan väestö voi keskimäärin hyvin, on eri väestöryhmien ja yksilöiden välillä hyvinvointieroja, jotka ovat vaarassa kasvaa esimerkiksi sosiaalisten ja mielenterveyden ongelmien seurauksena. Liian paljon nuoria, ulkomaalaistaustaisia, vähän koulutettuja ja osatyökykyisiä jää yhteiskunnan ulkokehälle. **Syrjäytymisen ja eriarvoisuuden kasvun ehkäisyyn** on panostettava tulevana vuosina. Haasteita ennaltaehkäisevään työhön tuo kuitenkin sekä julkisen talouden ongelmat että järjestöjen ja yhdistysten toimintaedellytysten heikkeneminen. Haastavassa tilanteessa tarvitaan **uutta ajattelua ja uusia tapoja ratkaista ongelmia yhdessä**.

Yhteiskunta on Suomessakin jakautumassa eikä yhteistä arvopohjaa enää entiseen tapaan ole olemassa. Erilaiset näkemykset ja kiinnostuksen kohteet luovat paikasta riippumattomia yhteisöjä. Vastakkainasettelut korostuvat ja algoritmit voimistavat polarisaatiota ja epäluottamusta. Tekoälyn aikakaudella harhaanjohtavan informaation määrä kasvaa ja väärennetyn aineiston tunnistaminen vaikeutuu. Epävakaassa maailmantilanteessa mielipidevaikuttamisen tavoitteena on yhä enemmän lietsoa hämmennystä ja eripuraa. Verkkohäirintä vaikeuttaa yhteiskunnallista osallistumista. Luottamus demokratiaan ja julkiseen hallintoon on heikentymässä ja yhteiskunnan asenneilmapiiiri kiristymässä. Digiosaamisen ja medialukutaidon merkitys korostuu.

Ulkopuolisuuden, eristäytymisen ja polarisaation torjumiseksi on tärkeää, että kaikilla on mahdollisuus ja helppoa osallistua itselle merkitykselliseen toimintaan sekä vaikuttaa omiin elinehtoihinsa ja yhteiskunnan kehitykseen. Vireä yhdistys- ja kulttuurielämä muodostaa hyvän pohjan, mutta **tarvitsemme myös uusia toimintamalleja ja -tapoja osallistumisen kynnyksen madaltamiseksi.** Julkiselta hallinnolta edellytetään **uusien asukkaille ja julkisten palveluiden käyttäjille suunnattujen vaikuttamis- ja osallistumistapojen kehittämistä ja käyttöönottoa.**

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Väestörakenteen muutoksen seurauksena julkiseen palvelujärjestelmään kohdistuu paineita, kun sosiaali- ja terveyspalvelujen tarve kasvaa, mutta valtion ja kuntien taloudellinen tilanne heikkenee. Yhdeksi ratkaisuksi esitetään **terveys teknologian kehittämistä ja hyödyntämistä** sekä **palvelujen digitalisoimista.** Palvelujen digitalisoiminen parantaa palvelujen saavutettavuutta ja tehostaa toimintaa, mutta se ei kuitenkaan saa johtaa siihen, että osa väestöstä jää ilman tarvitsemaansa palvelua. **Tarvitsemme käyttäjäystävällisiä digitaalisia palveluja ja digitaitojen kehittämistä eri väestöryhmissä.** Lisäksi digitaalisten palvelujen rinnalla tulee edelleen kehittää ja tarjota myös **kasvokkain tapahtuvaa palvelua.**

Liikunnalla, kulttuurilla ja muilla harrastuksilla on positiivinen vaikutus asukkaiden hyvinvointiin ja terveyteen. Järjestöillä ja yhdistyksillä on perinteisesti ollut suuri rooli näiden ennaltaehkäisevien palvelujen tarjoajina. Näin ollen on tärkeää, että **järjestöjen ja yhdistysten toimintaedellytyksiä edistetään** eri puolilla Pohjanmaata tulevana vuosinakin.

Työelämälähtöinen koulutus ja jatkuva oppiminen

Yksi tärkeimmistä väestön hyvinvointia edistävästä ja syrjäytymistä ehkäisevistä tekijöistä on työ. Hyvän toimeentulon ja jatkuvan oppimisen lähtökohdat ovat Pohjanmaalla varsin hyvät. Pohjanmaalla on jo pitkään ollut yksi Suomen parhaimmista työllisyystilanteista ja väestön koulutustaso on korkea. Koulutustarjonta on monipuolista. Työelämä kuitenkin muuttuu vauhdilla. Yksi suurimmista haasteista muutoksessa on kehittää uusien toimintatapojen, työtehtävien ja teknologian vaatimaa osaamista. Oppimisen tarve koskee kaikkia aloja ja ammatteja, kun uusi teknologia tuo uusia osaamisvaatimuksia. Perinteisestä ensin tutkinto ja sitten työ mallista siirrytään kohti jatkuvan oppimisen malleja. **Työelämän muuttuessa Pohjanmaalla tulee pitää huolta siitä, että koulutustarjonta on monipuolista ja työelämälähtöistä. Uusia jatkuvan oppimisen malleja tulee kehittää ja hyödyntää tehokkaasti niin, että kaikilla halukkailla on mahdollisuus osaamisensa kehittämiseen.**

Moninainen yhteiskunta

Moninaisessa yhteiskunnassa tunnistetaan ja tunnustetaan, että ihmiset ovat erilaisia ja että moninaisuus on rikkaus. Kaikkia kohdellaan tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti eikä ketään syrjitä. Suvaitsevaisessa ja moninaisuutta arvostavassa ilmapiirissä on kaikkien hyvä ja turvallista olla.

Pohjanmaalla on jo pitkään kärsitty osaaajapulasta. Osaaajapulan ratkaisemisessa keskeisiä osatekijöitä ovat kotimaisen työvoiman houkuttelun lisäksi työ- ja koulutusperusteinen maahanmuutto sekä alueen työvoimareservien entistä tehokkaampi hyödyntäminen. **Työelämän moninaisuuden edistäminen on avainasemassa, jotta entistä useampi ulkomaalaistaustainen, ikääntynyt tai täsmätyökykyinen henkilö pääsee mukaan työelämään.**

Pohjanmaan väestönkasvu perustuu täysin ulkomaalaistaustaisten henkilöiden määrän kasvuun. Työperusteinen maahanmuutto on yrityksille elintärkeää koko maakunnan alueella. Jo nyt Pohjanmaan työmarkkinoilla työskentelee yli 7 000 ulkomaalaistaustaista henkilöä eli noin 9 prosenttia työllisistä. Maahanmuuttajien hyvinvoinnin ja aluetalouden takia on tärkeää, että **tunnistamme ja poistamme kotoutumista ja työelämään siirtymistä hidastavat ja vaikeuttavat tekijät.**

Maahanmuuttajien aktiivista osallistumista yhteiskuntaan tulee edistää ja tukea ihmisiä kokonaisvaltaisesti arjen asioissa. Myös yhteiskunnan ja sen jäsenten kykyä kunnioittaa kaikista kulttuuritaustoista tulevia ihmisiä ja rakentaa syrjimätöntä ilmapiiriä tulee vahvistaa.

Yhteiskunnallinen resilienssi

Muutokset toiminta- ja turvallisuusympäristössä ovat jatkuvia ja osin nopeita, kompleksisia ja vaikeasti ennakoitavia. Epävakaa turvallisuusympäristö lisää entisestään yhteiskuntaan kohdistuvia riskejä ja uhkia sekä erilaisten ja eriasteisten häiriötilanteiden ja kriisien mahdollisuutta. Kriisinsietokyky eli resilienssi eli kyky kestää, sietää, toipua, oppia ja uudistua nousee kriittiseksi kyvykkyudeksi varauduttaessa ja vastattaessa häiriötekijöihin ja kriiseihin. Yhteiskunnan kokonaisresilienssi tarkoittaa sen kykyä säilyttää toimintakykynsä ja kehittyä, vaikka se altistuisi kriiseille tai häiriötekijöille.

Turvallisuuden tunne, luottamus yhteiskuntaan ja sen instituutioihin, luottamus toisiin ihmisiin sekä osallisuus ja oikeudenmukaisuuden kokemus luovat pohjan yhteiskunnan kriisinsietokyvylle ja henkiselle kriisinkestävyydelle. Myös korkea koulutus sekä turvallisuusosaaminen vahvistavat väestön kriisinsietokykyä. Yksityinen sektori on yhä merkittävämpi osa kokonaisresilienssiä paitsi talouden näkökulmasta myös osana kriittistä infrastruktuuria. Kriisin aikana korostuu myös oikea-aikainen ja laadukas tieto päätöksenteon pohjana, viestinnässä sekä dis- ja misinformaation ehkäisyssä. Huoltovarmuuden toimivuus vaikuttaa keskeisesti kriisinsietokykyyn. **Yhteiskunnallisen resilienssin vahvistaminen vaatii entistä tiiviimpää yhteistyötä viranomaisten, yritysten ja paikallistason toimijoiden kesken.**

Tavoitetila 2050

Luomme elinvoimaa moninaisuudesta, luottamuksesta ja avoimesta yhteisöllisyydestä.

- **Hyvin toimeentulevat ja osaavat asukkaat** – Kaikilla asukkailla on mahdollisuus hyvään toimeentuloon ja jatkuvaan osaamisensa kehittämiseen.

- **Sujuvat palvelut** – Arjen palvelut ovat kaikkien asukkaiden helposti saavutettavissa lähi-, etä- tai verkkopalveluna.
- **Merkityksellinen elämä** – Aukkaat kokevat elävänsä merkityksellistä elämää ja olevansa osallisia omissa yhteisöissään ja yhteiskunnassa.
- **Luottamus voimavarana** – Aukkaat luottavat itseensä, toisiinsa ja yhteiskuntaan.
- **Yhdessä tekemisen meininki** – Kansalaistoiminta ja muu omaehtoinen tekeminen kukoistaa ja vetää puoleensa uusia tekijöitä.
- **Ylpeästi moninainen** – Muualta tulevat tuntevat itsensä tervetulleiksi ja kotoutuvat nopeasti.
- **Vahva kriisinsietokyky** – Toimijoilla ja asukkailla on vahva kyky ja valmius selviytyä muuttuvista olosuhteista, häiriötilanteista ja kriiseistä.

Painopisteet ja tavoitteet 2026–2029

Maakuntastrategian valmistelun aikana valitsimme yhdessä alueen toimijoiden kanssa painopisteet vuosien 2026–2029 kehittämistyölle.

Painopisteet 2026–2029:

- Moninainen yhteiskunta
- Merkityksellinen ja turvallinen arki

Painopiste 3. Moninainen yhteiskunta

Tavoitteet 2026–2029:

- Parannamme nuorten, ikääntyneiden, ulkomaalaistaustaisten ja täsmätyökykyisten työllisyyttä.
- Luomme edellytyksiä kaksisuuntaiselle kotoutumiselle.
- Ehkäisemme digitalisoitumisen aiheuttamaa syrjäytymistä.

Parannamme nuorten, ikääntyneiden, ulkomaalaistaustaisten ja täsmätyökykyisten työllisyyttä

Vaikka työllisyysaste on Pohjanmaalla korkea, on esimerkiksi nuorten, ikääntyneiden, ulkomaalaistaustaisten ja täsmätyökykyisten työllisyysasteessa edelleen nostamisen varaa. Työmarkkinoiden moninaisuutta edistämällä voimme saada Pohjanmaan olemassa olevista työvoimareserveistä helpotusta

työvoimapulaan. Tavoitteen edistämiseksi tarvitsemme tiivistä yhteistyötä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Kehitetään kuntouttavaa työtoimintaa.
- Kehitetään ja hyödynnetään jatkuvan oppimisen toimintamalleja.
- Kehitetään nuorten ohjaamista ja mahdollisuuksia tutustua työelämään huomioiden myös sukupuolelle epätyypilliset alat.
- Kehitetään mentoriohjelmia nuorille ja maahanmuuttajille.
- Tuetaan maahanmuuttajien kielen oppimista.
- Tehostetaan maahanmuuttajien osaamisen kartoittamista ja hyödynnetään tuloksia heidän ohjaamisessaan koulutukseen ja työelämään.
- Edistetään moninaista työelämää tukevia asenteita, toimintatapoja ja rekrytointikäytäntöjä.
- Edistetään työntekijöiden valmiutta palkata ulkomaalaistaustaisia henkilöitä esimerkiksi jakamalla hyviä esimerkkejä, tukemalla rekrytointia ja parantamalla kielitaitoa.

Luomme edellytyksiä kaksisuuntaiselle kotoutumiselle

Kaksisuuntainen kotoutuminen tarkoittaa sitä, ettei kotoutumisprosessi koske vain maahanmuuttajaa, vaan myös vastaanottavaa yhteiskuntaa. Molemmilla osapuolilla on rooli ja vastuu kotoutumisessa. Maahanmuuttajan osalta kotoutuminen tarkoittaa esimerkiksi kielen, yhteiskunnan pelisääntöjen ja kulttuurin oppimista sekä oman paikan löytämistä työelämässä tai koulutuksessa. Vastaanottavan yhteiskunnan roolina puolestaan on esimerkiksi tunnistaa ja arvostaa maahanmuuttajien tuomia uusia näkökulmia, tarjota yhdenvertaiset mahdollisuudet kaikille ja vähentää syrjintää.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Luodaan kohtaamisareenoja ja tilaisuuksia eri väestöryhmien kohtaamisiin.
- Kehitetään vertaistoimintaa työpaikoilla, oppilaitoksissa ja vapaa-ajan toiminnoissa.
- Edistetään maahanmuuttajanaisten kielten opiskelua ja osallistumista yhteiskuntaan.

- Edistetään maahanmuuttajien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia.

Ehkäisemme digitalisoitumisen aiheuttamaa syrjäytymistä

Digitalisoituminen etenee ja palvelut siirtyvät verkkoon nopealla tahdilla. Palvelujen digitalisoituminen parantaa parhaimmillaan palvelujen saavutettavuutta, sillä digitaalisia palveluja on mahdollista käyttää ajasta ja paikasta riippumatta. Kaikilla ei kuitenkaan ole syytä tai toisesta pääsyä internetiin eivätkä kaikki halua tai kykene käyttämään verkkopalveluja. Tällöin vaarana on digisyrjäytyminen.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Edistetään julkisen hallinnon yhteisten Suomi-pisteiden ja täydentävien käyntiasiointipisteiden palveluvalikoimaa.
- Kehitetään digitukea sekä eri kohderyhmien valmiuksia käyttää digitaalisia palveluja ja tekoälyä.
- Parannetaan verkkopalvelujen helppokäyttöisyyttä ja saavutettavuutta.
- Kehitetään helposti saavutettavissa olevia vaihtoehtoja itsenäiselle digitaalisten palvelujen käytölle.
- Kehitetään matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja vaihtoehtona digitaalisille palveluille.

Painopiste 4. Merkityksellinen ja turvallinen arki

Tavoitteet 2026–2029:

- Luomme edellytyksiä kansalaistoiminnan uudistumiselle.
- Parannamme kulttuuri-, liikunta- ja luontopalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta.
- Parannamme asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia.
- Vahvistamme henkistä kriisinkestävyttä.

Luomme edellytyksiä kansalaistoiminnan uudistumiselle

Pohjanmaalla on vireä yhdistyselämä, mutta järjestöjen ja yhdistysten toimintaympäristö on murroksessa, joka heikentää niiden toimintaedellytyksiä monin tavoin. Monissa yhdistyksissä on pulaa tekijöistä ja vapaaehtoiset vähenevät. Sitoutuminen yhdistystoimintaan on heikkenemässä, sillä yhdistysten toimintatavat ja hallinto saatetaan kokea liian byrokraattisena ja kuormittavana. Rahoituksen

vähentäminen vaikeuttaa toimintaa, kun työntekijöitä ei voida palkata eikä ideoita toteuttaa ja pitkäjännitteinen työ käy mahdottomaksi toiminnan perustuessa liiaksi pirstaleiseen hankerahoitukseen.

Kansalaistoiminnan rooli hyvinvoinnin, luottamuksen ja turvallisuuden edistämässä ja siten myös alueen elin- ja pitovoiman rakentamisessa on merkittävä. Kansalaistoiminta tulee nähdä aluekehityksen, osallisuuden ja demokratian strategisena resurssina, ei ainoastaan vapaa-ajan vieton areenana. Kansalaistoiminnan kehittäminen ja uudistaminen on tärkeä ulottuvuus maakunnan elinvoiman edistämässä.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Kehitetään järjestöjen ja yhdistysten, julkisen sektorin ja yritysten välisiä uusia yhteistyön malleja.
- Kehitetään edelleen ja hyödynnetään entistä tehokkaammin olemassa olevia yhteistyörakenteita ja -muotoja.
- Kehitetään järjestöille ja yhdistyksille suunnattuja neuvontapalveluja mm. rahoituksen hakemiseen liittyen.
- Luodaan vapaan kansalaistoiminnan (ns. neljännen sektorin) tukemiseen uusia toimintamalleja.
- Luodaan eläviä kohtaamisareenoja, jotka ovat aidosti avoimia kaikille kiinnostuneille ja joissa kaikki tuntevat olonsa tervetulleiksi.

Parannamme kulttuuri-, liikunta- ja luontopalvelujen saatavuutta, saavutettavuutta ja esteettömyyttä

Kulttuuri-, liikunta- ja luontopalveluilla on tärkeä rooli väestön henkisen hyvinvoinnin rakentajana, virkistäytymisen lähteenä sekä maakunnan veto- ja pitovoiman parantajana. On tärkeää, että palvelut ovat kaikkien saatavilla sekä esteettömiä ja helposti saavutettavissa.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Lisätään kulttuuri-, liikunta- ja luontopalvelujen tarjoajien ja koulujen välistä yhteistyötä niin, että em. palvelut kytkeytyisivät osaksi koululaisten arkea sekä koulupäivän aikana että sen jälkeen.

- Kehitetään liikkuvia kulttuuripalveluja.
- Luodaan toimintamalleja kulttuuri-, liikunta- ja luontopalvelujen tarjonnan lisäämiseksi syrjäisemmillä alueilla sekä kohderyhmille, joille em. palvelut eivät ole helposti saavutettavissa.
- Kehitetään luontopalvelujen esteettömyyttä.
- Edistetään tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja moninaisuusnäkökulmien huomioimista vapaa-ajantoiminnassa.
- Toteutetaan toimenpiteitä Pohjanmaan kulttuuriohjelman 2026–2030 mukaisesti.

Parannamme asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia

Demokratian legitimitietin ja luottamuksen vahvistamiseksi sekä julkisten palvelujen laadun turvaamiseksi tarvitsemme uudenlaisia vaikuttamis- ja osallistumismenetelmiä sekä nykyisten osallisuusrakenteiden ja -menetelmien systemaattisempaa hyödyntämistä. Osallistumiselle ja vuorovaikutukselle on kyettävä luomaan uusia, rakentavia malleja. On tärkeää, että asukkaat voivat vaikuttaa päätöksentekoon ja että päätöksenteko on läpinäkyvää. Ihmisten tulee voida vaikuttaa matalalla kynnyksellä itselleen merkityksellisiin asioihin.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Kehitetään asukkaiden ja julkisten palvelujen asiakkaiden näkemysten keräämiseksi uudenlaisia osallistumis- ja vaikuttamismenetelmiä.
- Kehitetään edelleen ja hyödynnetään entistä tehokkaammin olemassa olevia osallisuusrakenteita ja -muotoja.
- Edistetään demokratiakasvatusta ja kehitetään toimintamalleja kaiken ikäisten lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien parantamiseksi.

Vahvistamme henkistä kriisinkestävyyttä

Henkisellä kriisinkestävyydellä tarkoitetaan yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan kykyä kestää kriisitilanteiden aiheuttama kuormitus ja selviytyä niiden vaikutuksista. Perusta henkiselle kriisinkestävyydelle luodaan normaalioloissa. Oleellista on, että asukkaat luottavat itseensä, toisiinsa ja yhteiskuntaan.

Paikallinen yhteisöllinen kansalaistoiminta luo pohjaa kokonaisturvallisuudelle ja resilienssille. Yhdessä tekeminen rakentaa luottamusta ja valmiutta toimia yhdessä häiriötilanteessa. Paikallisen kansalaistoiminnan roolia ei kuitenkaan aina ole huomioitu riittävästi viranomaisten varautumistyössä eikä heidän tietämystään ja paikallistuntemustaan välttämättä hyödynnetä tehokkaasti.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Kehitetään viranomaisten ja paikallisten kansalaistoimijoiden välistä varautumiseen liittyvää yhteistyötä ja viestintää.
- Laaditaan paikallisia varautumissuunnitelmia, jotka täydentävät ja tarkentavat kuntien lakisääteisiä suunnitelmia.
- Edistetään kriittistä medialukutaitoa ja digitaalista osaamista huomioiden eri väestö- ja ikäryhmien tarpeet.
- Vahvistetaan erityisesti nuorten omaehtoista toimijuutta ja mahdollisuuksia vaikuttaa omiin yhteisöihinsä ja niiden tulevaisuuteen.
- Vahvistetaan yhdessä tekemistä ja talkoohenkeä paikallistasolla.

Avaintoimijat

Avaintoimijoita *Yhteisöllinen Pohjanmaa* -teeman edistämisessä ovat kuntien, hyvinvointialueen sekä järjestöjen ja yhdistysten lisäksi maakunnan liitto, työllisyysalueet, valtion viranomaiset, oppilaitokset ja yritykset.

Kuva 6 Teeman Yhteisöllinen Pohjanmaa avaintoimijat

Mittarit ja tavoitetaso 2050

- Työllisyysaste on vähintään 84 %.
- Nuorista aikuisista vähintään 50 %:lla on korkeakoulututkinto.
- Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus kasvaa ja on kolmen parhaan joukossa maakuntien välisessä vertailussa.
- Päivittäisen elämänsä turvattomaksi kokeneiden osuus vähenee ja on kolmen parhaan joukossa maakuntien välisessä vertailussa.

3.3 Ympäristövastuullinen Pohjanmaa

Ympäristövastuullinen Pohjanmaa on

- ilmastoviisas
- monimuotoinen
- ennakoiva.

Mikä muutos tarvitaan?

Ilmastonmuutoksen hillintä

Ilmastonmuutos tarkoittaa maailmanlaajuisia ilmaston lämpenemistä, joka on seurausta ihmisen tuottamien kasvihuonekaasujen määrän voimakkaasta kasvusta ilmakehässä. Kansainvälinen yhteisö pyrkii rajoittamaan ilmaston lämpenemisen 1,5 asteeseen, mikä vaatii kasvihuonepäästöjen kääntämistä globaalisti nopeaan laskuun. Suomen tavoitteena on olla hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti sen jälkeen. Päästövähennystavoitteena on 60 prosentin vähennys vuoteen 2030 mennessä ja 80 prosentin vähennys vuoteen 2040 mennessä vuoden 1990 tasoon verrattuna. Maankäytön osalta tavoitteena on vahvistaa aktiivisesti hiilinieluja, vaikka maankäyttö on viime vuosina kääntynyt merkittäväksi päästölähteeksi

Suomen ympäristökeskuksen Hinku-laskennan mukaan Pohjanmaan kasvihuonekaasupäästöt ovat vuosina 2005–2023 laskeneet 38 % eli osapuilleen saamaa tahtia kuin keskimäärin Suomen kunnissa. Suurimmat päästöt ovat peräisin maataloudesta (28,9 %), tieliikenteestä (24,4 %) ja lämmityksestä (20,9). Maatalouden osuus päästöistä on kasvanut vuosien kuluessa, sillä maatalouden päästöjä on onnistuttu laskemaan vain vähän. Suurimmat päästövähennykset ovat sen sijaan syntyneet raideliikenteessä (-81,1 %), öljylämmityksessä (-70,8 %) ja teollisuudessa (-64,3 %). **Hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen vaatii vielä runsaasti lisätoimia sekä taakanjako- että maankäyttösektorilla.**

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Suomen ilmasto on jo lämmennyt kaksi astetta esiteolliseen aikaan verrattuna, ja muutos tulee jatkumaan ja kiihtymään. Pohjanmaan osalta ennakoidaan, että keskilämpötila nousee 1,8–3 astetta vuoteen 2050 mennessä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että sään ääri-ilmiöt yleistyvät. Sademäärän kasvun ja rankkasateiden voimistumisen seurauksena erityisesti hulevesitulvien riski kasvaa. Myrskyjen voimistuminen voi aiheuttaa mittavia vaurioita rakennuksille ja puustolle. Hellejaksot yleistyvät ja talvet lyhenevät. Kaiken tämän seurauksena ekosysteemit muuttuvat vaikeasti ennakoitavalla tavalla. Vesien tila uhkaa heikentyä entisestään. Vaikka ilmaston lämpeneminen pidentää kasvukautta, sään ääri-ilmiöt ovat alkutuotannolle merkittävä riski. Esimerkiksi satovaihteluiden ja metsätuhojen riski kasvaa myrskyjen ja tuholaiten seurauksena.

Ilmaston muuttuessa tarvitaan aktiivisia sopeutumistoimia ja yhteistyötä yhteiskunnan eri sektoreilla, jotta ilmastomuutoksen aiheuttamat ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset kustannukset voidaan minimoida. Käytännössä sopeutuminen tarkoittaa altistumisen pienentämistä, haavoittuvuuden vähentämistä ja sopeutumiskyvyn kasvattamista.

Energiamurros ja vihreä siirtymä

Energiamurros tarjoaa välineitä ja ratkaisuja puhtaan siirtymän toteuttamiseen, kun fossiiliset polttoaineet korvataan päästöttömillä energiamuodoilla. Energiamurros tarkoittaa energiantuotanto- ja -kulutusjärjestelmien perustavanlaatuista muutosta, joka sisältää esimerkiksi älykkäiden sähköteknologioiden, energiavarastoinnin ja uusiutuvan energian hyödyntämisen. Samalla sähkön kysyntä kasvaa merkittävästi teollisuuden, lämmityksen ja liikenteen sähköistymisen seurauksena. Puhtaan energijärjestelmän rakentaminen parantaa alueen energiaomavaraisuutta, ja on siten myös huoltovarmuuskysymys.

Lisäksi käynnissä on laajempi vihreä siirtymä, joka tarkoittaa päästövähennysten ja energiatehokkuuden parantamisen lisäksi myös esimerkiksi kiertotalouden vahvistamista ja luonnon monimuotoisuuden turvaamista.

Pohjanmaan energiantuotannossa on viime vuosina siirrytty enenevässä määrin uusiutuviin ja paikallisiin energianlähteisiin. Tuulivoiman määrä on kasvanut

ripeästi. Vuonna 2023 tuulivoiman osuus Pohjanmaan sähköntuotannosta oli jo 63,6 %, mikä on gigawattitunteina mitattuna maakunnista toiseksi eniten (2358 GWh). Tuulivoimarakentaminen on lisääntynyt merkittävästi ja erityisesti merituulivoiman merkitys kasvaa pitkällä aikavälillä. Tuulivoiman lisäksi Pohjanmaalle on suunnitteilla merkittävä määrä erilaisia puhtaan siirtymän investointeja mm. akkuteollisuuteen ja vetyteollisuuteen.

Aluetalouden kannalta puhtaan siirtymän investointien toteutuminen on ensiarvoisen tärkeää. Investoinneilla on kuitenkin myös negatiivisia ekologisia vaikutuksia mm. yhtenäisten metsäalueiden pirstoutumisen ja ekologisten yhteyksien katkeamisen takia. **Onkin tärkeää varmistaa, että puhtaan siirtymän investoinnit toteutuvat ympäristövaikutukset minimoiden.**

Luonnon monimuotoisuus ja vesien tila

Luonnon monimuotoisuus tarkoittaa maapallon lajien ja eliöyhteisöjen kirjoa sekä lajien sisäistä perinnöllistä vaihtelua. Monimuotoisuus on ikään kuin luonnon vastustuskyky. Se auttaa luontoa sopeutumaan muuttuviin olosuhteisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja tauteihin. Luonnon köyhtymisen seurauksena luonnon kyky tuottaa kaikille elintärkeitä ekosysteemipalveluja heikkenee. Kun lajeja ja elinympäristöjä häviää, hiilen sidonta ja ekosysteemien palautumiskyky heikkenevät, mikä lisää ilmastonmuutoksen vaikutuksia ja synnyttää negatiivisen kierteen luonnon köyhtymisen ja ilmastonmuutoksen välillä.

Suomessa joka yhdeksäs eliölaji on uhanalainen ja vajaasta 400 luontotyyppistä noin puolet on arvioitu uhanalaiseksi. Suomessa tavoitteena on pysäyttää luonnon köyhtyminen vuoteen 2030 mennessä.

Merkittävä osa maakunnan pintavesistä on tavoitteista ja toimenpiteistä huolimatta edelleen tyydyttävässä, välttävässä tai huonossa tilassa. Pohjanmaalla on paljon ns. happamia sulfaattimaita, joista happamuus ja metallit huuhtoutuvat vesistöihin aiheuttaen laajoja vahinkoja. Monet joet ja niiden suistot ovat vahingoittuneita, mikä näkyy esimerkiksi kalataloudessa.

Luonnon monimuotoisuuteen ja vesistöihin liittyy Pohjanmaalla merkittäviä riskejä. Monet saariston rannikkoluontotyypeistä on luokiteltu uhanalaisiksi. Luonnon monimuotoisuus ja ekosysteemien toiminta uhkaavat heiketä erityisesti

elinympäristöjen häviämisen ja pirstoutumisen, vesien rehevöitymisen sekä nopeasti muuttuvan ilmaston takia. Lisäksi esimerkiksi ruoppaukset ja ojitukset heikentävät rannikkoluonnon monimuotoisuutta ja luonnon ekosysteemipalveluja. Vieraslajit ja vesistön lämpeneminen vaikuttavat kalatalouteen, kuten saalismääriin, kalalajeihin ja kalan laatuun. **Luonnon köyhtymisen pysäyttäminen ja vesien tilan parantaminen vaatii edelleen merkittäviä lisätoimia.**

Tavoitetila 2050

Pohjanmaa on ilmastoviisas luonnon monimuotoisuutta vaaliva alue.

- **Hiilinegatiivinen alue** – Hiilinielujen kyky sitoa hiiltä on päästöjä suurempi.
- **Puhdas energia** – Energiajärjestelmä perustuu puhtaaseen energiaan sekä hajautettuihin ja älykkäisiin energiaratkaisuihin.
- **Resilientti energiajärjestelmä** – Energiamurrokseen liittyviin huoltovarmuusriskeihin on varauduttu monipuolisilla energialähteillä ja polttoaineilla, luotettavalla ja hajautetulla energian tuotannolla sekä toimintavarmuilla siirto- ja jakelujärjestelmillä.
- **Energiatehokkuus ja kiertotalous lähtökohtana** – Yhteiskunnan kaikilla sektoreilla toimitaan energiatehokkaasti ja kiertotalouden periaatteiden mukaisesti.
- **Kestävä alue- ja yhdyskuntarakenne** – Alerakenne on monipuolinen ja yhdyskuntarakenne on kestävästi eheä.
- **Kestävä liikkuminen** – Alue- ja yhdyskuntarakenne luo edellytykset kestäväan liikkumiseen.
- **Terveellinen elinympäristö** – Luonto on monimuotoinen ja hyvinvoiva, viheraluerakenne on yhtenäinen ja vedet ovat puhtaat.
- **Ennakoivaa sopeutumista ilmastonmuutokseen** – Ilmastoriskeihin on valmistauduttu ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi on löydetty innovatiivisia ratkaisuja.

Painopisteet ja tavoitteet 2026–2029

Maakuntastrategian valmistelun aikana valitsimme yhdessä alueen toimijoiden kanssa painopisteet vuosien 2026–2029 kehittämistyölle.

Painopisteet 2026–2029:

- Ennakoiva ja osallistava ote vihreään siirtymään
- Kestävä elinympäristö ja hyvinvoiva luonto

Painopiste 5. Ennakoiva ja osallistava ote vihreään siirtymään

Tavoitteet 2026–2029

- Rakennamme oikeudenmukaista vihreää siirtymää.
- Ennakoimme ja pienennämme ilmastoriskejä ja niiden vaikutuksia.

Rakennamme oikeudenmukaista vihreää siirtymää

Uusiutuvan energian, erityisesti tuulivoiman, tuotanto on kasvanut viime vuosina Pohjanmaalla nopeasti. Hiilinegatiivisuuden saavuttaminen edellyttää kuitenkin edelleen panostamista mm. päästöttömin energiamuotoihin, energian varastointiin sekä energiatehokkaisiin ratkaisuihin. Vihreä siirtymä tulee toteuttaa kestävästi niin, etteivät esimerkiksi luonnon monimuotoisuus ja vesien tila heikkene.

Vihreän siirtymän edetessä huomiota on kiinnitetty enenevässä määrin siirtymän oikeudenmukaisuuteen. Tämä tarkoittaa sitä, että siirtymä toteutetaan sosiaalisesti ja taloudellisesti reilulla tavalla niin, että muutoksen kustannukset ja hyödyt jakautuvat mahdollisimman tasaisesti. Erityistä huomiota tulee kiinnittää niihin alueisiin ja toimialoihin, jotka kärsivät muutoksessa. Osallisuus on kokonaisuudessa tärkeä elementti. On tärkeää, että asukkaat ja yhteisöt voivat vaikuttaa suunnitteluun ja päätöksentekoon mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Edistetään uusiutuvan energian tuotantoa sekä sen siirtoa, varastointia ja paikallista käyttöä.
- Kehitetään energiatehokkuutta yhteiskunnan eri sektoreilla.
- Kehitetään ratkaisuja, joilla vähennetään energian tuotannon, siirron ja varastoinnin negatiivisia vaikutuksia elin- ja luonnonympäristöön.

- Vähennetään vihreän siirtymän hankkeiden ja luonnon monimuotoisuuden suojelun ristiriitaa hyvällä suunnittelulla ja vaikutusten arvioinnilla.
- Lisätään vihreään siirtymään liittyvää osallisuutta, tietoisuutta ja ymmärrystä, sekä kehitetään osallistavia toimintamalleja vihreän siirtymän sosiaalisen hyväksyttävyyden edistämiseksi.

Ennakoimme ja pienennämme ilmastoriskejä ja niiden vaikutuksia

Ilmastonmuutos etenee päästövähennyksistä huolimatta. Ilmasto lämpenee, minkä seurauksena esimerkiksi talvet leudontuvat, sateet lisääntyvät ja helteet yleistyvät. Muutokset lisäävät Pohjanmaan luonnonympäristöön, elinkeinoihin ja ihmisiin kohdistuvia riskejä. Systemaattisella sopeutumistyöllä ilmastonmuutoksen vaikutuksia voidaan kuitenkin ennakoida ja riskejä pienentää.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Ylläpidetään alueellista tilannekuvaa ilmastoriskeistä, haavoittuvuuksista ja altistumistekijöistä.
- Huomiodaan ilmastoriskit ja niiden vaikutukset alueidenkäytön suunnittelussa ja kaavoituksessa.
- Ennakoidaan ja torjutaan vesitalouteen liittyviä riskejä niin tulvien kuin kuivuuden osalta.
- Kehitetään ilmastoriskeihin sopeutumiseksi uusia ratkaisuja ja hyödynnetään olemassa olevia ratkaisuja.

Painopiste 6. Kestävä elinympäristö ja hyvinvoiva luonto

Tavoitteet 2026–2029

- Luomme edellytyksiä kestäväälle alue- ja yhdyskuntarakenteelle ja liikennejärjestelmälle.
- Hyödynnämme luonnonvaroja kestävästi.
- Sitoutamme eri toimijoita luonnon monimuotoisuutta ja vesien tilaa edistäviin toimenpiteisiin.

Luomme edellytyksiä kestäväälle alue- ja yhdyskuntarakenteelle ja liikennejärjestelmälle.

Alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittämisessä pyrimme siihen, että kaupunki-, kunta- ja kyläkeskukset eheytyvät kestäväällä tavalla, viheralueet muodostuvat yhtenäisemmiksi ja liikenteen kasvihuonepäästöt vähenevät. Tavoitteena on, että rakennettu ympäristö mahdollistaa kestävästä liikkumisesta. Tämä edellyttää alueidenkäytön ja liikenteen suunnittelun yhteensovittamista. Liikennejärjestelmän kasvihuonepäästöjen vähentämisessä oleellista on joukkoliikenteen, pyöräilyn ja kävelyn sekä älyliikenteen edistäminen.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Huomioidaan arvokkaat luontoalueet ja ekologiset yhteydet sekä luodaan yhtenäisiä ja saavutettavia virkistysalueita alueidenkäytön suunnittelussa.
- Kehitetään uusia malleja joukkoliikenteen parantamiseksi.
- Laaditaan kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmia.
- Luodaan edellytyksiä älykkäiden liikennepalvelujen käyttöönotolle.
- Kehitetään uusi ratkaisuja liikenteen puhtaiden käyttövoimien tuottamiseksi ja jakelemiseksi.

Hyödynnämme luonnonvaroja kestävästi

Pyrimme Pohjanmaalla siihen, että käytämme luonnonvaroja tehokkaasti ja haitalliset ympäristövaikutukset minimoiden. Tavoitteena on, että luonto uusiutuu, luonnon monimuotoisuus säilyy ja ei-uusiutuvia luonnonvaroja käytetään säästeliäästi niin, että tulevien sukupolvien tarpeet tulevat huomioiduiksi.

Luonnonvarojen kestävä käyttö on myös osa kokonaisturvallisuutta esimerkiksi vesi- ja energiahuollon turvaamisen näkökulmasta.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Kehitetään ja hyödynnetään maa- ja metsätalouden päästöjä hillitseviä ja hiilinieluja vahvistavia menetelmiä.
- Kehitetään luonnonvarojen kestävään hoitoon liittyvää yhteistyötä.
- Lisätään kierrättämiseen liittyvää tiedottamista ja asenteisiin vaikuttamista.
- Kehitetään toimintamalli maa- ja kiviainesten kiertotalousalueiden perustamiseksi, myös huoltovarmuuden näkökulma huomioiden.

Sitoutamme eri toimijoita luonnon monimuotoisuutta ja vesien hyvää tilaa edistäviin toimenpiteisiin

Alueellisen luonnon monimuotoisuutta edistävän LUMO-ohjelman tavoitteena on pysäyttää luontokato ja kääntää kehitys luontoposiitiviseksi. Luontokadon pysäyttäminen edellyttää, että luonnon monimuotoisuus ja siihen liittyvät riskit otetaan huomioon luontoa muuttavassa toiminnassa ja luonnonvarojen käytössä. Otamme luonnon ominaispiirteet huomioon kaavoituksessa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa, ja suojelemme arvokkaita luontotyyppisiä ja uhanalaisia lajeja.

Vesistöjen ja rannikkovesien tilan parantaminen edellyttää ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, kunnostustoimia ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Tavoitteena on vähentää maa- ja metsätalouden sekä yhdyskuntien vesistökuormitusta, ja varmistaa pohjavesien säilyminen hyvänä.

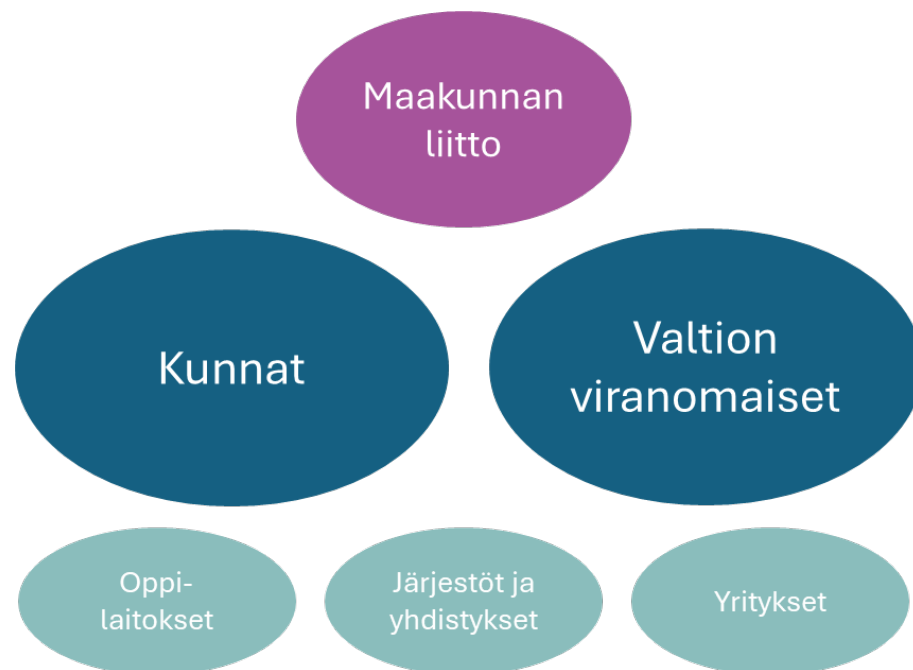
Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Huomioidaan luonnon monimuotoisuus alueidenkäytön suunnittelussa.
- Ennallistetaan luonnontilaltaan heikentyneitä arvokkaita elinympäristöjä.
- Kehitetään talouskäytössä olevien metsien ympäristö- ja ilmastokestävää hoitoa.
- Tehostetaan vieraslajien torjuntaa kokonaissuunnittelun, resurssien tehokkaan kohdentamisen ja ennakoivan torjunnan avulla.

- Lisätään maanomistajille ja muille toimijoille suunnattua koulutusta ja tiedotusta.
- Kehitetään uusia ratkaisuja happamien sulfaattimaiden vesistöihin aiheuttaman kuormituksen vähentämiseksi.
- Ylläpidetään pohjavesien hyvää tilaa edistämällä suojelusuunnitelmien laatimista.

Avaintoimijat

Avaintoimijoita *Ympäristövastuullinen Pohjanmaa* -teeman edistämisessä ovat kuntien ja valtion viranomaisten lisäksi maakunnan liitto, yritykset, oppilaitokset sekä järjestöt ja yhdistykset.

Kuva 7 Teeman *Ympäristövastuullinen Pohjanmaa* avaintoimijat

Mittarit ja tavoitetaso 2050

- Pohjanmaa on alueena hiilinegatiivinen.
- Energia tuotetaan päästöttömästi.
- Luontokato on pysäytetty.
- Vesien tila on hyvä.

4 Maakuntastrategian toteuttaminen ja seuranta

Maakuntastrategian toteuttaminen ei ole minkään yksittäisen tahon käsissä, sillä teemme Pohjanmaan tulevaisuuden yhdessä. Maakunnan menestyminen edellyttää tiivistä ja vaikuttavaa yhteistyötä sekä laajoja verkostoja.

4.1 Maakunnallinen yhteistyö

Maakuntastrategiaa toteuttavat Pohjanmaalla mm. seuraavat toimijat:

- Pohjanmaan liitto
- Pohjanmaan kunnat ja työllisyysalueet
- Pohjanmaan hyvinvointialue ja muut sosiaali- ja terveysalan toimijat
- Valtionhallinnon organisaatiot
- Elinkeino-yhtiöt, kauppakamari ja muut kehitysorganisaatiot
- Korkeakoulut ja oppilaitokset
- Yritykset
- Järjestöt, yhdistykset ja Leader-toimintaryhmät

Nämä toimijat muodostavat tiiviisti toimivan yhteistyöverkoston, jossa tarkennamme maakuntastrategian tavoitteita ja priorisoimme, suunnittelemme ja toteutamme toimenpiteitä jatkuvassa prosessissa. Maakuntastrategian toimeenpanoa seuraamme temaattisissa seurantarhyhmissä, joissa ovat edustettuina maakuntastrategian keskeiset toteuttajaorganisaatiot. Maakunnan yhteistyöryhmässä (MYR) sovitamme yhteen alueen kehittämiseen vaikuttavien suunnitelmien ja sopimusten sekä kansallisten ja Euroopan unionin osarahoittamien ohjelmien toimeenpanoa.

Maakunnallisen edunvalvonnan tavoitteena on Pohjanmaan kilpailukykyyn vahvistaminen. Tähän pyrimme muun muassa vaikuttamalla valtion maakuntaa koskeviin päätöksiin. Edunvalvonnan tärkeimmät kohderyhmät ovat Suomen eduskunta, hallitus, ministeriöt sekä eri sidosryhmät ja elinkeinoelämä. Edunvalvonta edellyttää pitkäjänteistä ja laajaa yhteistyötä ja työnjakoa maakunnan eri toimijoiden välillä.

4.2 Maakuntien välinen ja kansallinen yhteistyö

Edistämme maakuntastrategian tavoitteita ja maakunnan etua myös erilaisissa maakuntien välisissä ja kansallisissa verkostoissa. Maaseudun ja saariston kehittämisessä tärkeitä verkostoja ovat mm. saaristoasiain neuvottelukunta, maaseutuneuvosto sekä Etelä- ja Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan kalatalouden yhteistyöryhmä. Liikennejärjestelmään liittyvää edistämistyötä teemme mm. päärataryhmässä sekä VT8- ja VT3-ryhmissä. Erityisasema on kolmen pohjalaismaakunnan välisellä yhteistyöllä, jonka avulla edistämme koko aluetta koskevia merkittäviä kehittämis- ja edunvalvonta-asioita. Tärkeä asema on myös kaupunkiseutujen välisellä yhteistyöllä esim. Pietarsaaren ja Kokkolan sekä Vaasan ja Seinäjoen välillä.

4.3 Kansainvälinen yhteistyö

Rakennamme Pohjanmaalla vahvoja kansainvälisiä verkostoja liittyen edunvalvontaan, kehittämistoimintaan, koulutukseen ja tutkimukseen, kuljetuksiin ja logistiikkaan ja niin edelleen. Lähimpien naapurialueidemme kanssa rakennamme tiiviimpiä arkipäiväisiä yhteyksiä, jotka tekevät alueistamme yhdessä isompia. Yhteistyösuhteita ylläpidetään muihin alueisiin Pohjoismaissa ja Itämeren alueella sekä Euroopan unionin jäsenvaltioihin ja toimielimiin. Laajennamme kansainvälisiä verkostoja jatkuvasti.

Pohjanmaan liitolle tärkeitä kansainvälisiä foorumeja tarjoavat esimerkiksi Euroopan perifeeristen merellisten alueiden liitto (The Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe CPMR) ja Euroopan raja-alueiden liitto (The Association of European Border Regions AEBR). Tarkoituksena on olla mukana vaikuttamassa

eurooppalaiseen politiikkaan, luoda ymmärrystä alueellisesti tärkeistä kysymyksistä sekä toimia vartenotettavana kumppanina poliittisessa vuoropuhelussa alueiden kanssa. Pisimmät perinteet ovat poliittisella yhteistyöllä pääosin lähialueiden, kuten Västerbottenin, muiden Pohjoismaiden ja Itämeren alueen, kanssa. Vuoden 2021 alussa Merenkurkun neuvostosta tuli ensimmäinen täysin pohjoismainen EAYY-alue (eurooppalaisen alueellisen yhteistyön yhtymä), mikä on vahvistanut yhteistyötä Merenkurkun yli. Länsi-Suomen maakuntien liittojen yhteinen Brysselin toimisto (West Finland European Office, WFEO) tarjoaa suoran yhteyden EU-instituutioihin ja muodostaa tärkeän yhteys- ja vaikuttamiskanavan. Itämeren strategia, Euroopan alueiden tutkimus- ja innovaatioverkosto (ERRIN) ja Älykäs erikoistuminen ovat meille tärkeitä foorumeja. Niiden avulla voimme saada kehittämistyöhön kriittistä massaa eurooppalaisen koheesiopolitiikan toteuttamiseksi Pohjanmaalla.

Pohjanmaan toimijat osallistuvat erilaisiin alueiden välisiin yhteistyöfoorumeihin ja -alustoille sekä käynnistävät ja osallistuvat moniin erilaisiin kansainvälisiin hankkeisiin. Usein tarkoituksena on luoda uutta osaamista, oppia toisilta ja saada taloudellisia resursseja oman organisaation ja alueen kehittämiseen. Monipuolisen kansainvälisen vuorovaikutuksen kautta vaikutamme yhdessä myös pitkällä aikavälillä. Hankeosallistujat näkyvät usein yhteistyöverkostoissa, joissa heillä on mahdollisuus epämuodollisesti vaikuttaa tulevaan aluepolitiikkaan ja rahoitukseen.

4.4 Rahoitus

Toteutamme maakuntastrategiaa pääsääntöisesti valtion ja kuntien, EU-ohjelmien sekä kansallisten erityisohjelmien rahoituksella sekä viranomaisten toimintamäärärahoilla. Kuluvalla EU-ohjelmakaudella toteutamme Pohjanmaalla seuraavia EU-ohjelmia:

- EU:n alue- ja rakennepolitiikan kansallinen Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 -ohjelma (Euroopan aluekehitysrahasto EAKR, Euroopan sosiaalirahasto ESR ja Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto JTF)
- Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2021–2027
- rajat ylittävän yhteistyön Interreg Aurora -ohjelma 2021–2027
- Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelma 2021–2027.

Vuoden 2028 alusta alkaa uusi EU-ohjelmakausi, joka jatkuu vuoden 2034 loppuun.

Maakuntaohjelmaa rahoitetaan myös muulla rahoituksella, kuten Business Finlandin rahoituksella ja Horisontti-rahoituksella.

4.5 Seuranta

Maakuntastrategiaa seurataan teemakohtaisten seurantamittareiden, laadullisen arvioinnin sekä yleisten aluekehitystä kuvaavien mittareiden avulla. Keskeiset määrälliset tavoitteet ja seurantamittarit on esitetty taulukossa 1. Väestö-, työvoima- ja työllisyystavoitteet perustuvat Tilastokeskuksen väestöennusteeseen 2024. Maakuntastrategian tavoitteena on, että Pohjanmaan väestö kasvaisi noin 10 000 henkilöllä vuoteen 2050 mennessä. Tavoitteen toteutuminen edellyttää varsin voimakasta maahanmuuttoa. Lisäksi tavoitteena on, että kotimaan muuttotappio lähes puolittuu viime vuosien kehitykseen verrattuna. Nopea väestönkasvu yhdistettynä työllisyysasteen nousuun (tavoitteena 84 % vuonna 2050) nostaisi työllisten määrä Pohjanmaalla noin 20 prosenttia vuoteen 2050 mennessä. Tämä puolestaan mahdollistaisi noin 16 000 uuden työpaikan syntymisen Pohjanmaalle vuoteen 2050 mennessä.

Taulukko 1 Maakuntastrategian määrälliset seurantamittarit ja tavoitteet

	2010	2015	2020	2024 tai uusin tieto	Tavoite 2029	Tavoite 2050
Väestö						
Väkiluku	172 981	176 894	175 816	178 749	181 300	188 500
Nettomaassamuutto	-455	-580	-878	-963	-500	-500
Nettomaahanmuutto	745	874	809	2 379	1 250	1 200
Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus		54,8 4. korkein	59,2 2. korkein	52,4 5. korkein	Kasvaa ja kolmen parhaan maakunnan joukossa	Kasvaa ja kolmen parhaan maakunnan joukossa
Päivittäisen elämänsä turvattomaksi kokeneiden osuus			3,6 15. matalin	3,4 2. matalin	Vähenee ja kolmen parhaan maakunnan joukossa	Vähenee ja kolmen parhaan maakunnan joukossa
Aluetalous						
Bkt/asukas (€)	37 355 107 % koko maan tasosta	38 897 101 % koko maan tasosta	40 232 94 % koko maan tasosta	46 375 (2022) 97 % koko maan tasosta	Vähintään 100 % koko maan tasosta	Vähintään 100 % koko maan tasosta
Teollisuusyritysten tuottavuus (jalostusarvo/htv)			80 521	106 871 (2023) 7. nopein kasvu 2019–2023	Kasvu kolmen parhaan maakunnan joukossa	Kasvu kolmen parhaan maakunnan joukossa
Työpaikat	78 462	77 291	74 907	80 314 (2023)	84 300	96 500
Työvoima	84 005	85 182	83 359	84 703 (2023)	87 000	98 000
Työlliset	77 214	76 218	73 717	79 119 (2023)	83 000	95 000
Työllisyysaste, 18–64-vuotiaat, TK Työssäkäynti, (%)	73,9	73,4	73,2	77,5 (2023)	78	84
Osaaminen						
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneet 25–34-vuotiaat (%)	39,6	37,9	37,5	36,7	37 %	50 %
T&k-menot (m€)	195,2 2,9 % bkt:sta	227,4 3,3 % bkt:sta	241,4 3,4 % bkt:sta	330,4 x % bkt:sta	4 % bkt:sta	5 % bkt:sta
Elinympäristö						
Kasvihuonekaasupäästöt per asukas, Hinku-laskenta (t CO _{2e})	12,0	8,8	7,7	6,7 (2023)	Laskee vähintään kuin koko maassa keskimäärin	Päästöt hiilinieluja pienemmät
Tuulivoiman osuus sähköntuotannosta (%)	0,2	5,8	31,3	63,6 (2023)	Kasvaa kestävästi	Kasvaa kestävästi
Erinomaisessa tai hyvässä tilassa olevien pintavesien osuus			Rannikko: 44,4 % Järvet: 6,5 % Joet: 5,2 %			Vesien tila on hyvä

Sandögatan 6 B - Hietasaarenkatu 6 B
PB - PL 174, 65101 Vasa - Vaasa

www.obotnia.fi
info@obotnia.fi

Maakuntastrategian valmisteluprosessi

Maakuntastrategia valmisteltiin avoimella ja vuorovaikutteisella prosessilla, johon viranomaisilla, asiantuntijoilla, elinkeinoelämällä, tiedeyhteisöillä, kansalaisjärjestöillä sekä muilla toimijoilla oli mahdollisuus tuoda omat näkemyksensä. Valmistelun alkuvaiheessa laadittiin osallistumis- ja arviointisuunnitelma, jossa valmisteluprosessi kuvattiin ja kerrottiin, kuinka valmisteluun voi vaikuttaa. Valmisteluun sisältyi myös ns. SOVA-lain mukainen (200/2005) ympäristövaikutusten arviointi.

Keskeisiä työvaiheita prosessissa olivat pohja-aineiston kokoaminen, sidosryhmien ja asukkaiden osallistaminen, vaikutusten arviointi ja ympäristöselostuksen laatiminen sekä strategian kirjoittaminen. Keskeisiä työtä ohjaavia tahoja olivat maakuntahallitus ja maakunnan yhteistyöryhmä.

Sidosryhmillä oli mahdollisuus vaikuttaa valmisteluun kyselyiden, työpajojen sekä kokouskäsittelyiden avulla. Lisäksi sidosryhmillä oli mahdollisuus kommentoida maakuntastrategian luonnosta sen eri vaiheissa ja antaa luonnoksesta virallinen lausunto. Alueen yrityksiltä, korkeakouluilta ja julkisen sektorin toimijoilta keräsimme innovaatioekosysteemiin liittyvää tietoa älykkään erikoistumisen prosessiin kuuluvilla työpajoilla ja kyselyillä.

Asukkaiden näkemyksiä keräsimme järjestöille ja yhdistyksille suunnattujen työpajojen sekä lapsille ja nuorille suunnattujen Vaikuta!-teemapäivien avulla. Nuoria saimme mukaan yhteistyössä Vaasan yliopiston kanssa järjestettyjen visiotyöpajojen avulla. Lisäksi hyödynsimme asukkaiden näkemyksien keräämisessä Pohjanmaan kumppanuusverkostoa.

Maakuntastrategiaa käsiteltiin valmisteluprosessin eri vaiheissa maakuntahallituksessa sekä maakunnan yhteistyöryhmässä. Lisäksi maakuntahallitukselle ja -valtuustolle järjestettiin keskustelutilaisuuksia, joissa luottamushenkilöillä oli mahdollisuus vapaamuotoisemmin keskustella strategiasta. Maakuntastrategia valmisteltiin pääosin vuoden 2025 aikana ja se viedään hyväksyttäväksi maakuntavaltuustoon keväällä 2026. Maakuntastrategian valmistelusta vastaa Pohjanmaan liitto.

SIDOSRYHMÄTYÖSKENTELY

Kaikille avoimet kyselyt ja työpajat

Tulevaisuuskysely, huhti–toukokuu 2024

Tulevaisuustutkailu-työpajat (4 kpl), kesä–elokuu 2024

Tulevaisuustyöpaja I, 29.11.2024

Tulevaisuustyöpaja II, 31.1.2025

Visiokysely, maaliskuu–toukokuu 2025

Strategiatyöpaja I, 12.3.2025

Strategiatyöpaja II, 9.4.2025

Tavoiteluonnoksen kommentointi, lokakuu 2025

Asiakirja nähtävillä ja lausuntopyyntö, 15.12.2025–30.1.2026

Erityiset kohderyhmät

Järjestöt ja yhdistykset

- Järjestötyöpajat (3 kpl), syyskuu 2024

Lapset ja nuoret

- Vaikuta!-teemapäivät
 - Korsnäs 24.11.2023
 - Vöyri 7.3.2024
 - Vöyri 13.3.2025
 - Pietarsaari 6.10.2025
- Visiotyöpajat opiskelijoille yhteistyössä Vaasan yliopiston kanssa, 9.10.2024 ja 7.10.2025

Älykkään erikoistumisen prosessi

Yrityshaastattelut, tammi-kesäkuu 2024

Työpaja tekoälyn soveltamisesta Pohjanmaan valmistavalle teollisuudelle 20.5.2025

Regional Innovation Valley (RIV) -prosessi yhteistyössä korkeakoulujen ja elinkeinoyhtiöiden kanssa elo-marraskuu/2024

Kokouskäsitteilyt

Pohjanmaan maakuntahallitus 14.10.2024

Viranomaisneuvottelu 2.12.2024

SOVA-työryhmä 11.2.2025

Pohjanmaan kumppanuusverkosto 26.3.2025

Koulutuksen neuvottelukunta 27.3.2025

Maakunnan yhteistyöryhmä 1.4.2025

SONet Botnian ohjausryhmä 22.4.2025

Pohjanmaan liiton kulttuurilautakunta 7.5.2025

Ennakointijaos 8.5.2025

Maakuntavaltuuston ja -hallituksen keskustelutilaisuus 9.6.2025

SOVA-työryhmä 26.8.2025

SOVA-työryhmä 17.9.2025

Pohjanmaan kumppanuusverkosto 2.10.2025

SOVA-työryhmä 7.10.2025

Ennakointijaos 21.10.2025

SOVA-työryhmä 28.10.2025

Maakunnan yhteistyöryhmä 31.10.2025

Kunnan- ja kaupunginjohtajien kokous 31.10.2025

Maakuntavaltuuston ja -hallituksen keskustelutilaisuus 25.11.2025

Pohjanmaan maakuntahallitus 8.12.2025

Pohjanmaan liiton kulttuurilautakunta 10.12.2025

Pohjanmaan maakuntahallitus, 2 kokousta, kevät 2026

Pohjanmaan maakuntavaltuusto, kevät 2026

Yritteliäs Pohjanmaa

Painopiste 1. Monipuolinen ja uudistuva elinkeinoelämä

- Luomme parhaat edellytykset yrittäjyydelle ja nykyiselle elinkeinoelämällemme kasvaa, investoida ja uudistua.
- Teemme Pohjanmaasta vetovoimaisen investoinneille ja osaavalle työvoimalle.
- Sujuvilla yhteyksillä ja kuljetusketjuilla vahvistamme yritysten kilpailukykyä.
- Luomme edellytyksiä alkutuotannon kestäville innovaatioille.

Ekologiset vaikutukset Alue- ja yhdyskuntarakenteelliset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Sosiaaliset, kulttuuriset ja tasa-arvovaikutukset
Positiiviset vaikutukset: + Puhtaan siirtymän energia- ja teollisuusinvestoinnit edistävät päästöjen vähentämistä. + Ekologisesti kestävä liikennejärjestelmän avulla voidaan vähentää päästöjä. + Alkutuotannon kestävät innovaatiot vähentävät maa- ja metsätalouden päästöjä. + Maa- ja metsätalouden bio- ja kiertotalousratkaisut vähentävät ravinnekuormitusta vesistöihin, mikä edistää vesien tilan parantamista. + Osaavan työvoiman houkuttelu tuo keskuksiin ja kyliin uusia asukkaita. Tämän seurauksena palvelut säilyvät keskustoissa, millä on positiivisia vaikutuksia aluerakenteeseen. Koko alue pysyy asuttuna, mikä parantaa huoltovarmuutta sekä tuottaa lisää yrityksiä ja toimeliaisuutta. + Alkutuotannon huoltovarmuus lisää elinvoimaa erityisesti kaupunkirakenteen ulkopuolella maaseutumaisessa ympäristössä. Negatiiviset vaikutukset: - Teollisilla investoinneilla saattaa olla kielteisiä ympäristövaikutuksia muun muassa erilaisten päästöjen, lisääntyneen liikenteen ja meluhaitan muodossa.	Positiiviset vaikutukset: + Kun yritykset investoivat ja uudistuvat, syntyy kasvua ja uusia työpaikkoja ja verotulot lisääntyvät. + Uusien investointien ja osaavan työvoiman houkuttelu luo edellytyksiä talouskasvulle. + Sujuvat yhteydet ja kuljetusketjut edistävät elinkeinoelämän kilpailukykyä. + Alkutuotannon kestävät innovaatiot edistävät alkutuotannon taloudellista kannattavuutta ja ruokaturvaa. + Monipuolinen elinkeinoelämä lisää aluetalouden resilienssiä. Negatiiviset vaikutukset: - Jos investoinnit toteutuvat isossa mittakaavassa, kilpailu työvoimasta saattaa kiristyä, millä saattaa olla kasvua hidastavia vaikutuksia muille yrityksille ja toimialoille.	Positiiviset vaikutukset: + Elinkeinoelämän investoinnit ja kasvu parantavat asukkaiden työllisyyttä, toimeentuloa ja siten myös hyvinvointia. + Monipuolistuva elinkeinoelämä luo uusia työmahdollisuuksia myös ulkomaalaistaustaiselle väestölle. + Ulkoisen ja sisäisen saavutettavuuden paraneminen edistää maakunnan eri osissa asuvien asukkaiden yhdenvertaisuutta. + Alkutuotannon kestävät innovaatiot edistävät maaseutualueiden suotuisaa kehitystä. Negatiiviset vaikutukset: - Suuri alueelle muuttajien määrä saattaa aiheuttaa paikoittain asuntopulaa ja palvelujen pullonkauloja. - Muualta alueelle muuttaneiden keskuudessa saattaa ilmetä sosiaalisia ongelmia, mikäli kotouttamis- ja asettautumispalvelut eivät toimi riittävän hyvin. - Kehittämistoiminta kohdistuu suurelta osin miesvaltaisille aloille, mikä ei edistä sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Painopiste 2. Kohti tulevaisuuden uusia kärkiä älykkään tuotannon, tietoon perustuvan innovoinnin, uusiutuvan energian ja kiertoon perustuvien järjestelmien avulla

- Parannamme pk-yritysten innovaatio- ja kilpailukykyä ja vahvistamme suurten globaalien yritysten kykyä toimia alueen ekosysteemissä.
- Monipuolistamme Pohjanmaan taloutta vihreillä investoinneilla.
- Suuntaamme alueen teollisuuden uusille kansainvälisille vahvuusalueille.

Ekologiset vaikutukset Alue- ja yhdyskuntarakenteelliset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Sosiaaliset, kulttuuriset ja tasa-arvovaikutukset
Positiiviset vaikutukset: + Uusi teknologia ja digitaaliset ratkaisut kehittävät yritysten prosessien energiatehokkuutta ja voivat vähentää päästöjä. + Kiertotalouden ratkaisuihin liittyvä jätteen ja hukan minimointi, uudelleenkäyttö sekä kierrätys vähentävät ympäristöön kohdistuvaa rasitusta ja neitseellisten raaka-aineiden käyttöä. + Vihreän siirtymän investointeihin liittyvällä vapaaehtoisella ekologisella kompensaatiolla ja ennallistamisella on positiivisia ekologisia vaikutuksia. + Uudet teollisuusinvestoinnit merkitsevät toteutuessaan merkittävää määrää uusia asukkaita alueelle. Tällä on merkittäviä yhdyskuntarakenteellisia vaikutuksia, jotka ovat positiivisia, mikäli yhdyskuntarakennetta ja liikkumista kehitetään kestävästi. Negatiiviset vaikutukset: - Vihreän siirtymän investoinneilla voi olla negatiivisia vaikutuksia luonnonympäristöön, kulttuuriympäristöön ja aluerakenteeseen.	Positiiviset vaikutukset: + TKI-investointien ja teollisten investointien avaamat uudet liiketoimintamahdollisuudet luovat alueelle uusia yrityksiä, työpaikkoja, tuote- ja palveluinnovaatioita sekä taloudellista kasvua. + Yritysten automaatioasteen nouseminen ja edistyneiden tuotantomenetelmien kehittäminen parantavat yritysten tuottavuutta ja taloudellista kannattavuutta. Tuottavuuden kasvu vähentää työvoimapulaa. + Tekoälyn ja massadatan tehokkaasta hyödyntämisestä on mahdollista kehittää merkittävä kilpailuetu markkinoilla. + Kiertotaloudessa materiaaleihin sitoutunut arvo säilyy pitkään yhteiskunnassa, joten talouskasvun riippuvuus luonnonvarojen kulutuksesta vähenee. + Uusien energiaratkaisujen simulointi, testaus ja pilotointi työllistävät alueen tutkimus- ja oppilaitoksia ja lisäävät alueen osaamisvarantoa. + Hiilikädenjäljen kasvattamisella on positiivisia aluetaloudellisia vaikutuksia. Negatiiviset vaikutukset: - Digitalisaatio, automaatio ja tekoäly saattavat syrjäyttää ihmistyövoiman käyttöä. - Kyberturvallisuuteen liittyvillä uhkilla voi olla merkittäviä negatiivisia taloudellisia vaikutuksia. - Monet puhtaan teollisuuden investoinnit ja yleinen digitalisoituminen lisäävät tarvetta kasvattaa sähköntuotantoa, parantaa siirtoverkkoja sekä varastoida sähköä, mikä saattaa nostaa sähkön kuluttajahintoja.	Positiiviset vaikutukset: + Elinkeinoelämän investoinnit ja kasvu parantavat asukkaiden työllisyyttä, toimeentuloa ja siten myös hyvinvointia. + Innovaatiotoiminnan ja teollisten investointien mahdollistama taloudellinen kasvu parantaa välillisesti edellytyksiä kehittää mm. hyvinvointipalveluita sekä asukkaiden elinoloja ja viihtyvyyttä. + Vapaaehtoinen ekologinen kompensaatio voi edistää investointien sosiaalista hyväksyttävyyttä. Negatiiviset vaikutukset: - Osaamisen merkityksen ja digitalisaation lisääntyessä osa väestöstä saattaa syrjäytyä työelämästä. - Uusiutuvan energian tuotannolla voi olla negatiivisia vaikutuksia elinympäristön viihtyisyyteen. - Sähkön käytön lisääntymisestä seuraava mahdollinen sähkön hinnan nouseminen saattaa aiheuttaa energiaköyhyyttä.

Yhteisöllinen Pohjanmaa

Painopiste 3. Moninainen yhteiskunta

- Parannamme nuorten, ikääntyneiden, ulkomaalaistaustaisten ja täsmätyökykyisten työllisyyttä.
- Luomme edellytyksiä kaksisuuntaiselle kotoutumiselle.
- Ehkäisemme digitaalisuuden aiheuttamaa syrjäytymistä.

Ekologiset vaikutukset Alue- ja yhdyskuntarakenteelliset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Sosiaaliset, kulttuuriset ja tasa-arvovaikutukset
Positiiviset vaikutukset: + Hyvinvoivilla asukkailla on voimavaroja huolehtia ympäristöstään. + Hyvin toimivilla digitaalisilla palveluilla on positiivisia ekologisia vaikutuksia mm. liikkumisen tarpeen vähenemisen takia. + Maahanmuuttajien onnistunut kotoutuminen alueelle edistää positiivista väestökehitystä ja palvelujen turvaamista eri puolilla Pohjanmaata. Negatiiviset vaikutukset: - Epäonnistuminen yhdyskuntasuunnittelussa saattaa lisätä alueiden välistä segregatiota.	Positiiviset vaikutukset: + Työllisten määrän kasvu lisää verotuloja. + Työllistyminen nostaa kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja. + Syrjäytymistä ehkäisemällä saadaan aikaan merkittäviä säästöjä + Jatkuva oppiminen ja uudenlaiset opiskelumahdollisuudet voivat parantaa työvoiman tuottavuutta ja siten taloudellista kasvua. + Hyvin toimivilla digitaalisilla palveluilla on mahdollista saada aikaan merkittäviä säästöjä. + Maahanmuuttajien työllisyydellä ja yrittäjyydellä on merkittäviä positiivisia aluetaloudellisia vaikutuksia. + Onnistuneen kotoutumisen avulla säästetään sosiaalityössä ja saadaan enemmän verotuloja työllistymisen kautta. + Moninaiset työyhteisöt ovat tuottavampia ja lisäävät innovatiivisuutta. Negatiiviset vaikutukset: - Monet painopisteen toimet lisäävät julkisen talouden kustannuksia lyhyellä aikavälillä. Jotta säästöjä syntyy pitkällä aikavälillä, on toimien oltava vaikuttavia.	Positiiviset vaikutukset: + Osallistuminen työmarkkinoille ja koulutukseen sekä onnistunut kotoutuminen lisäävät hyvinvointia. + Jatkuva oppiminen ja uudenlaiset opiskelumahdollisuudet, kuten monimuoto-opiskelu, parantavat koulutuksen saavutettavuutta ja asukkaiden yhdenvertaisuutta. + Yhteisöllisyyden ja väestöryhmien keskinäisen ymmärryksen vahvistaminen vähentää väestöryhmien välisiä ristiriitoja ja vastakkainasettelua. + Verkkopalvelujen helppokäyttöisyyden ja saavutettavuuden sekä digitaitojen parantaminen vähentää eriarvoisuutta digitalisoituvassa maailmassa. Negatiiviset vaikutukset: - Tehoton, tuloksiin johtamaton aktivointi ja osallistaminen saattaa lisätä turhautumista ja epäsosiaalista käytöstä.

Painopiste 4. Merkityksellinen ja turvallinen arki

- Luomme edellytyksiä kansalaistoiminnan uudistumiselle.
- Parannamme kulttuuri-, liikunta- ja luontopalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta.
- Kehitämme uusia osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia asukkaille.
- Vahvistamme henkistä kriisinsietokykyä.

Ekologiset vaikutukset Alue- ja yhdyskuntarakenteelliset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Sosiaaliset, kulttuuriset ja tasa-arvovaikutukset
<u>Positiiviset vaikutukset:</u> + Hyvinvoivilla ja yhteisönsä kiinnittyvillä asukkailla on voimavaroja huolehtia ympäristöstään. + Aktiivinen kansalaistoiminta saattaa lisätä kiinnostusta elinympäristön kehittämiseen. + Asukkaiden osallistuminen alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittämiseen tuo asukkaiden todelliset tarpeet esille, mikä saattaa kehittämistyön vaikuttavuutta. <u>Negatiiviset vaikutukset:</u>	<u>Positiiviset vaikutukset:</u> + Ennaltaehkäisevä työ vähentää pitkällä aikavälillä yhteiskunnan kustannuksia ja nostaa työllisyysastetta ja siten verotuloja. + Osallisuuden kokemuksen vahvistuminen parantaa alueen pitovoimaa ja asukkaiden sitoutumista alueeseen, mikä edistää työvoiman saatavuutta ja siten taloudellista kasvua ja verotulojen suotuisaa kehitystä. + Yhdistystoimintaa kehittämällä voidaan tuottaa palveluja asukkaille entistä kustannustehokkaammin. <u>Negatiiviset vaikutukset:</u> - Ennaltaehkäisevä työ lisää julkisen talouden kustannuksia lyhyellä aikavälillä. Jotta säästöjä syntyy pitkällä aikavälillä, on työn oltava vaikuttavaa.	<u>Positiiviset vaikutukset:</u> + Asukkaiden hyvinvointi, osallisuus, viihtyvyys ja vastuu yhteisöistä paranevat. + Asukkaiden eriarvoisuus vähenee, kun palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta parannetaan. + Kulttuuri-, liikunta- ja luontopalvelujen kehittäminen edistää asukkaiden koettua hyvinvointia ja terveyttä ja vähentää siten ”raskaiden” sote-palvelujen tarvetta, mikä tuo myös taloudellisia säästöjä. + Liikunta- ja kulttuuripalveluilla on merkittävä rooli maahanmuuttajien kotoutumisessa. + Kriisinsietokyvyn vahvistaminen saattaa lisätä turvallisuuden tunnetta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. <u>Negatiiviset vaikutukset:</u> - Tehoton, tuloksiin johtamaton aktivointi ja osallistaminen saattaa lisätä turhautumista ja epäsosiaalista käytöstä. - Kriiseistä ja varautumisesta puhuminen voi lisätä asukkaiden ahdistusta.

Ympäristövastuullinen Pohjanmaa

Painopiste 5. Ennakoiva ja osallistava ote vihreään siirtymään

- Rakennamme oikeudenmukaista vihreää siirtymää.
- Ennakoimme ja pienennämme ilmastoriskejä ja niiden vaikutuksia.

Ekologiset vaikutukset Alue- ja yhdyskuntarakenteelliset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Sosiaaliset, kulttuuriset ja tasa-arvovaikutukset
Positiiviset vaikutukset: + Uusiutuvan energian käytön ja energiatehokkuuden lisääminen vähentää merkittävästi hiilidioksidipäästöjä ja tekee maakunnan energiajärjestelmästä entistä kestävämmän. + Vapaaehtoisten ekologisten kompensatioiden käyttö voi parantaa luonnonympäristöä ja luonnon monimuotoisuutta. + Ilmastoriskien ennakointi ja pienentäminen vähentää ilmastonmuutoksen vaikutuksia elinympäristöön. + Energiainvestointien toteuttaminen lisää erityisesti maaseutuvaltaisten alueiden elinvoimaisuutta; uusien yritysten syntymistä, työllistymismahdollisuuksia ja tulovaikutuksia Negatiiviset vaikutukset: - Lisääntyneellä tuuli- ja aurinkovoiman tuotannolla, voimansiirrolla ja energian varastoinnilla on myös negatiivisia ekologisia vaikutuksia mm. yhtenäisten metsäalueiden pirstoutumisen ja ekologisten yhteyksien katkeamisen takia. Negatiivisia vaikutuksia saattaa olla myös asumiseen ja muuhun alueidenkäyttöön esim. pirstoutuvan kylärakenteen ja rakentamisen rajoitusten takia. - Metanolin ja vedyn tuotannossa hukkalämpö voi aiheuttaa kielteisiä vaikutuksia vesistöihin. - Uusiutuvien energiaratkaisujen komponenttien valmistus ja raaka-aineiden hankinta ei aina tapahdu ekologisesti tai sosiaalisesti kestävällä tavalla.	Positiiviset vaikutukset: + Uusiutuvan energian tuotannon lisääminen luo pohjaa uudelle yritystoiminnalle ja kasvulle. + Kansainvälisten investointien edellytyksenä on entistä useammin kestävien energiaratkaisujen tehokas hyödyntäminen. + Energiatehokkuuden parantaminen vähentää kustannuksia ja parantaa toiminnan taloudellista kannattavuutta. + Hukkalämpöä voidaan hyödyntää esimerkiksi lämmityksessä. + Uudet tuulivoima-alueet tuovat kunnille ja maanomistajille tuloja sekä työpaikkoja erityisesti rakennusvaiheessa. + Uusiutuvaa ja omavaraista energiatuotantoa tukevat ratkaisut edistävät riippumattomuutta ulkopuolisesta energiasta. + Ilmastonmuutoksen torjunta ja siihen sopeutuminen tehostavat varautumista ja siten vähentävät pitkällä aikavälillä esimerkiksi sään ääri-ilmiöistä aiheutuvia kustannuksia. Negatiiviset vaikutukset: - Ilmastonmuutoksen hillinnästä aiheutuu lyhyen aikavälin kustannuksia, jotka eivät jakaudu tasaisesti. - Voimansiirrolla ja teillä voi olla kielteisiä vaikutuksia maa- ja metsätalouteen. - Tuulivoimalat saattavat laskea vaikutusalueella olevien kiinteistöjen arvoa.	Positiiviset vaikutukset: + Ilmastotoimenpiteet voivat lisätä asukkaiden turvallisuuden tunnetta ja luottamusta julkiseen hallintoon. + Jotkut tuulivoimayhtiöt maksavat ”kylärahaa” kylän kehittämiseksi. + Monilla ilmastoriskeillä on negatiivisia terveysvaikutuksia, jotka eivät jakaudu tasaisesti. Riskien pienentäminen edistää siis väestön hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta. Negatiiviset vaikutukset: - Ekologisen kestävyyskriisin ratkaisemisen sosioekonomiset vaikutukset eivät jakaudu tasaisesti, mikä saattaa heikentää asukkaiden luottamusta yhteiskunnan oikeudenmukaisuuteen. - Uusiutuvan energiantuotannon maisemavaikutukset saattavat heikentää asukkaiden viihtyvyyttä. - Osa asukkaista kokee tuulivoimasta aiheutuvan äänen häiritseväenä. - Tuulivoimapuistot sijoitetaan usein hiljaisille ja pimeille alueille sekä virkistyskäytössä oleville alueille, jolloin näiden alueiden määrä vähenee.

Painopiste 6. Kestävä elinympäristö ja hyvinvoiva luonto

- Luomme edellytyksiä kestävälle alue- ja yhdyskuntarakenteelle ja liikennejärjestelmälle.
- Hyödynnämme luonnonvaroja kestävästi.
- Sitoutamme eri toimijoita luonnon monimuotoisuutta ja vesien hyvää tilaa edistäviin toimenpiteisiin.

Ekologiset vaikutukset Alue- ja yhdyskuntarakenteelliset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Sosiaaliset, kulttuuriset ja tasa-arvovaikutukset
Positiiviset vaikutukset: + Yhtenäinen yhdyskuntarakenne sekä alueidenkäytön ja liikenteen parempi yhteensovittaminen voi vähentää liikkumisen tarvetta, minkä seurauksena päästöt vähenevät. + Joukkoliikenteen ja vaihtoehtoisten liikennemuotojen käytön lisääntyminen vähentää yksityisautoilun tarvetta ja vähentää päästöjä. + Vähähiiliset, modernit liikenneratkaisut vähentävät päästöjen määrää. + Kiertotalouden ratkaisuihin liittyvä jätteen ja hukan minimointi, uudelleenkäyttö sekä kierrätys vähentävät ympäristöön kohdistuvaa räsitusta ja neitseellisten raaka-aineiden käyttöä. + Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen ja vesien ekologisen tilan parantaminen turvaa toimivat ekosysteemit. + Yhtenäinen viherrakenne yhdyskuntien sisällä voi vahvistaa luonnon monimuotoisuutta, mikä lisää ekologista resilienssiä. + Luonnon monimuotoisuuden edistämällä sekä vapaaehtoisella ekologisella kompensatiolla ja ennallistamisella on merkittäviä positiivisia ekologisia vaikutuksia. Negatiiviset vaikutukset:	Positiiviset vaikutukset: + Kestävämpi yhdyskuntarakenne on määritelmänsä mukaan myös taloudellisesti kestävä (työpaikkojen, palvelujen ja vapaa-ajan harrastusten saavutettavuus, ilmastohaasteisiin sopeutuminen). + Liikennejärjestelmän kehittäminen parantaa yritysten toimintaedellytyksiä ja vaikuttaa myönteisesti niiden taloudelliseen tulokseen. + Luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja vesien ekologisen tilan parantaminen turvaa ekosysteemipalvelut. + Luonnon monimuotoisuutta ja luonnonvarojen kestävää käyttöä edistävät hankkeet lisäävät Pohjanmaan vetovoimaa paitsi viihtyisänä asuin- ja matkailumaakuntana myös kilpailukykyisenä yritysten sijaintialueena. Negatiiviset vaikutukset: - Luonnon monimuotoisuutta ja vesien tilaa edistävästä toimista aiheutuu lyhyen aikavälin kustannuksia, jotka eivät jakaudu tasaisesti.	Positiiviset vaikutukset: + Kestävä yhdyskuntarakenne on yhdenvertainen. + Alueidenkäytön ja liikenteen yhteensopivuus parantaa palvelujen saavutettavuutta ja esteettömyyttä. + Hyvinvoiva luonto luo voimavaroja ja hyvinvoinnin edellytyksiä asukkaille. + Viheraluerakenteiden kehittäminen lisää asukkaiden viihtyvyyttä ja hyvinvointia. + Yhtenäinen viherrakenne lisää virkistysalueiden saavutettavuutta. + Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen saattaa tuottaa elämyksellisempiä viheralueita. Negatiiviset vaikutukset: - Ekologisen kestävyyskriisin ratkaisemisen sosioekonomiset vaikutukset eivät jakaudu tasaisesti, mikä saattaa heikentää asukkaiden luottamusta yhteiskunnan oikeudenmukaisuuteen.